Тошкент оқшоми

Ижтимоий-сиёсий шаҳар газетаси

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган

№ 26 (8.610) ◆ 1995 йил 1 март, чоршанба Сотувда эркин нархда

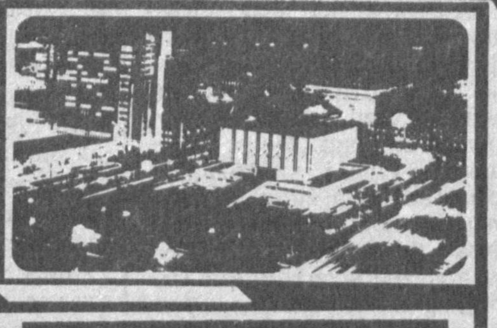

УМУМХАЛҚ РЕФЕРЕНДУМИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон Республикаси парламенти ташаббуси билан Республика Президентининг ваколатини 1997 йилдан то 2000 йилга қадар узайтириш ҳақида умумхалқ Референдумини ўтказишга қарор қилинди. Парламент қарорини қандай изоҳлаш мумкин?

Биринчидан, Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига асосан

Президент айни вақтда Вазирлар Маҳкамасининг Раиси ҳамдир. Бу ҳолат Конституциянинг 89-модда, 2-қисмида акс эттирилган.

Маълумки, Ўзбекистон Президенти 1991 йил охирида умумхалқ сайлови натижасида беш йил муддатга сайланган эди, яъни Президентнинг ваколати 1997 йилга қадар давом этиши лозим.

Ўзбекистон Республикасининг Олий Мажлиси эса 1994 йил охирида сайланиб, беш йил муддатдан иборат ваколатга эга бўлади. Унинг ваколати 2000 йилгача давом этади.

Бундай вазиятда, табиийки, ҳокимиятнинг турли тармоқлари ўртасида ваколат муддатлари жиҳатдан номутаносиблик келиб чиқади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Раиси бўлмиш Президентнинг ва Олий Мажлиснинг ваколатлари ўртасидаги бу номутаносибликка барҳам бериш, қонунчилик ва ижрочилик ҳокимиятлари фаолиятини уйғунлаштириш ва мувофиқлаштириш мақсадида Президентнинг ваколатини Олий Мажлис ваколатлари амал қиладиган муддатга қадар узайтириш тақозо этилади.

Нега бу масала айни ҳозирги кунда алоҳида аҳамият касб этмоқда?

Мамлакатимизда давлатчилик шаклланаётган, бошқарувнинг самарали шакли вужудга келаётган бир пайтда иқтисодиётимизда оламшумул ислоҳотлар жорий этилаётган бир пайтда, маънавиятимиз қайта тикланиб, куч-қувватга тўлиб, халқимиз истиқболига хизмат қилаётган бир пайтда, лўнда қилиб айтганда, халқимизнинг ҳаётини барқарорлаштириш мақсадида аниқ белгилаб олинган сиёсатни оғишмасдан, беҳуда тортишувларсиз, ғоят изчиллик билан охирига етказиш даркор.

Иккинчидан, дунё тажрибаси шуни кўрсатдики, давлат бошқаруви тармоқлари бўлмиш қонунчилик, ижрочилик ва суд ҳокимиятларининг муайян бир даврнинг ўзида шаклланиши уларнинг келажакда ўзаро муносабатларини мувофиқлаштириши учун, олдинда турган муаммо ва вазифаларни оқилона ҳал этишда бир ёқадан бош чиқариб, соғлом муҳит ва соғлом мусобақа шароитида фаол меҳнат қилишлари учун қулай замин яратади.

Қонунчилик, суд ва ижро ҳокимияти ўртасидаги ваколатларнинг вақт жиҳатидан мутаносиблиги сайловчиларнинг айни шу даврдаги онги ва кайфиятига ҳам тўла жавоб беради, мамлакатимиздаги сиёсий-ижтимоий барқарорликни, республикамиз мустақиллигини мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Учинчидан, ўтказиладиган Референдум нафақат Президент ваколатини узайтириш масаласига умумхалқ муносабатини белгилабгина қолмасдан, бугунги кунда Ўзбекистонда амалга оширилаётган давлат сиёсатига, ҳаётимизда бўлаётган ўзгаришларга, истиқбол сари қўйилаётган қадамларимизга, умуман, жамиятдаги ислоҳотларга сайловчиларнинг асл муносабатларини ҳам аниқлашга имкон беради.

Тўртинчидан, бугун — режа ва мақсадларимизни амалга оширишнинг энг нозик ва энг масъулиятли бир пайти. Айни шундай шароитда олий ҳамда маҳаллий вакиллик ҳокимиятларнинг ва давлат бошлиғининг фаолияти муддатини муайян бир вақтда ҳал қилиб, ундан кейин ортиқча сиёсий баҳслашувларни, сайлов ташвишлари ва юмушларини йиғиштириб, ҳокимиятнинг барча тармоқлари баробар бел боғлаб, ишончга сазовор бўлган барча шахслар халқимизга берган ваъдаларига вафодор бўлиб, зиммаларига олган мажбуриятларини амалга ошириш учун астойдил ишлаши, меҳнат қилиши керак.

«Шарқ гули» ҳиссадорлик жамияти ишчиси Дилором Ҳошимова бири-биридан чиройли маҳсулотлар тайёрлаб ҳамкасблари олқишига сазовор бўлмоқда.

СУРАТДА: Дилором Ҳошимова.

Козим Ўлмасов олган сурат.

ШАҲАР ҲОКИМЛИГИДА УЧРАШУВ

Ўзбекистон Республикасининг Германиядаги элчихонаси немис тилида «Ўзбекистон» журналининг биринчи сонини чиқарганлигидан «Оқшом» муштарийларининг хабари бор.

Шу журналнинг бир гуруҳ журналистлари айни кунларда республикамизда меҳмон бўлиб турибди. Кеча Тошкент шаҳар ҳокими К. Н. Тўлаганов улар билан учрашди.

Тошкент шаҳар ҳокими немис журналистларига мустақил Ўзбекистонимиз пойтахтида амалга оширилаётган ишлар, бозор иқтисодиёти шароитида шаҳар юмушлари қадам-бақадам бажарилаётганлиги, Тошкентнинг келажакдаги ривожланиш истиқболлари ҳақида батафсил гапириб берди. У тошкентликларга муносиб турмуш шароитини яратиш борасида республикамиз раҳбарияти томонидан кўрсатилаётган ғамхўрликлар ҳақида сўзлаб берди. Меҳмонларга иш билан бандлик, ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ўтказиш бўйича амалга оширилаётган ишлар, шаҳримизда ва республикамиздаги тинчлик ва барқарорлик муҳити тўғрисида, 100 дан ортиқ миллат вакилларининг бир оила фарзандларидек бўлиб яшаётганлиги ҳақида атрофлича гапириб берилди.

Учрашувда Тошкент шаҳар ҳокимининг ўринбосари Ш. И. Жалилов қатнашди.

Бугунги кун нафаси

РЕСПУБЛИКАМИЗДА

❑ Туркия Жумҳурияти Президенти Сулаймон Демирэл ва Индонезия Республикаси Президенти Сухарто Рамазон байрами муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовга самимий табрик йўлладилар.

❑ Ўзбекистон Республикаси Референдумини ўтказувчи Марказий комиссия Ўзбекистон Республикаси Референдуми ўтказадиган 14 та округ, шу жумладан, маркази Тошкент шаҳрининг Мовароуннаҳр кўчаси, 6-уйида жойлашган Тошкент шаҳар округини тузди.

❑ Ўзбекистон Халқ демократик партияси Марказий Кенгашининг кеча бўлиб ўтган XIV пленумида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Олий Мажлис биринчи сессиясида қилган маърузасидан келиб чиқадиган ҳамда 1995 йил 26 март куни Ўзбекистон Республикаси Референдуми ўтказилиши муносабати билан партия ташкилотларининг вазифалари тўғрисидаги масалалар муҳокама этилди.

❑ Мингбулоқда нефтчилар шаҳарчаси қурилишининг биринчи навбати тугалланди. Бу ерда уй-жойлар, турли маданий-маиший иншоотлар қад ростлади.

❑ Андижон вилоятининг кенжа Қорасув шаҳрида ҳашар йўли билан 10 минг томошабинга мўлжалланган стадион қуриб битказилди.

ҲАМДЎСТЛИКДА

❑ Москвада Россия билан Тожикистон ҳукумати раҳбарлари ўртасида бўлиб ўтган музокаралар натижасида 1995 йилда ҳам Россия рубли Тожикистонда тўлов воситаси бўлиб қолишига келишилди.

❑ Россия Бош вазирининг биринчи ўринбосари Олег Сосковец кеча Шимолий Кавказда Чеченистон иқтисодиёти ва ижтимоий соҳасини тиклаш бўйича давлат комиссиясининг сайёр мажлисини ўтказди.

❑ 1994 йилда Россияда 2,6 миллионта жиноят қайд қилинди. Мамлакатда айниқса қотиллик сони кўпайди.

❑ Москвада ёнилғи нархи тахминан 50 фоизга ортди. Эндиликда 1 литр А-92 бензини 1100 рубль, А-76 эса 900 рубль туради.

❑ Москвадаги банклараро валюта биржасида кеча АҚШ 1 долларининг қиймати 4473 рублга етди.

ХОРИЖДА

❑ Сурия билан Исроил ўртасида сулҳ тузиш тўғрисидаги музокараларда танг вазият юзага келганлиги муносабати билан АҚШ давлат котиби Уоррен Кристофер яна Яқин Шарққа сафарга отланди.

❑ Болтиқбўйи давлатлари — Латвия, Литва ва Эстония ҳарбий соҳада ҳамкорлик қилишга келишиб олдилар. Улар жумладан, НАТОнинг «Тинчлик учун шериклик» дастури доирасида ҳарбий режаларни мувофиқлаштиришга қарор қилдилар.

❑ Покистонда диний мазҳаблар ўртасидаги келишмовчилик оқибатида қонли тўқнашувлар кучайиб кетганлиги сабабли Карочи шаҳрида фавқулодда ҳолат эълон қилинди.

❑ Пекинда АҚШ билан Хитой ўртасида муаллифлик ҳуқуқини ҳимоя қилиш тўғрисида битим имзоланди. Бу икки давлат ўртасида бошланаётган «савдо уруши»га барҳам берди. Гап шундаки, Хитойда АҚШ фирма ва компаниялари маҳсулотлари оммавий равишда қалбакилаштириб ишлаб чиқарилаётганлиги муносабати билан АҚШ ҳукумати Хитойдан муаллифлик ҳуқуқини ҳимоя қилишни талаб этган эди.

❑ АҚШ денгиз пиёдачилари ҳамда Италия, Франция, Буюк Британия ва Малайзия ҳарбий хизматчилари Сомалидан БМТнинг тинчликни сақлаш кучларини олиб чиқиб кетишни таъминлаш учун бу мамлакат соҳилига тушдилар. БМТ тинчликни сақлаш кучлари 31 мартгача бу мамлакатдан олиб чиқиб кетилиши керак. Бу кучлар Сомалида ўзаро мухолифатчи кучлар ўртасидаги қонли жангларга барҳам бера олмаганлиги учун олиб чиқиб кетилмоқда.

❑ АҚШ Франция билан Россиянинг Ироққа нисбатан иқтисодий жазо чораларини юмшатиш тўғрисидаги ҳар қандай таклифларига БМТ Хавфсизлик Кенгашида ўзига берилган рад этиш ҳуқуқидан фойдаланишини маълум қилди. Франция билан Россия бу иқтисодий жазо чораларини юмшатиш керак деган фикрда бўлса, АҚШ Ироқ ҳали ҳам Қувайтга хавф соляпти, деган сабаб билан бунга қатъий қаршидир.

❑ Россиянинг Марсда ўзи ҳаракат қилишига мўлжалланган аппарати Гавайи оролларидаги Килауэ вулқони атрофида муваффақиятли синовдан ўтди. Халқаро дастур доирасида ана шундай ўзи юрар аппаратни келгусида Марс сатҳига тушириш мўлжалланяпти.

Муборак Ийд Рамазон билан

МУҲТАРАМ ҲАМШАҲАРЛАР!

Ҳаммангизни аҳли мусулмон учун муқаддас ва табаррук байрам бўлмиш — Ийд Рамазон билан самимий муборакбод этиш бахтига муяссар бўлганлигим менга чексиз қувонч, қалбимга осудалик бахш этади.

Иймон-эътиқодда собит, маънавий етук мўмин-мусулмонларимизнинг мамлакатимиз пойтахтида тинчлик-осойишталикни, миллатлараро тотувликни, ижтимоий барқарорликни таъминлашдаги саъй-ҳаракатларини юксак қадрлаймиз.

Маърифат, маданиятга, муқаддас Қуръони Каримда таъкидланганидек, туғилганданоқ ўқишга, илмга интилган ҳар бир фуқаромизни бугунги кунда ҳар қанча эъзозласак арзийди.

Муборак Рамазон ҳайити мустақил диёримизнинг гуллаб-яшнашига ҳисса қўшаётган, соф ниятлар ҳукм сураётган ҳар бир хонадонга тинчлик-осойишталик, қут-барака, сиҳат-саломатлик, эзгулик эшикларини кенг очсин!

Козим ТЎЛАГАНОВ,
Тошкент шаҳар ҳокими.

(Ийд Рамазонига бағишланган мақолалар газетанинг 3-саҳифасида эълон қилиняпти).

Истиқболимизнинг асосий тамойиллари

ЎЗБЕКИСТОН — ДЕМОКРАТИК, ОДИЛ ФУҚАРОЛИК ДАВЛАТИ БЎЛАДИ

Мамлакат ВОСИҚОВА,

Тошкент Давлат иқтисодиёт университетининг профессори, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган фан арбоби, юридик фанлари доктори:

— Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг биринчи сессиясида Президентимиз Ислом Каримовнинг Ўзбекистон сиёсий-ижтимоий ва иқтисодий истиқболининг асосий тамойиллари тўғрисидаги маърузаси юртимизнинг келажаги, унинг порлоқ эртаси ҳақида, давлат тузилиши ҳақида барчамизга аниқ, равшан тасаввур этишга имкон беради.

«Бугун биз қандай давлат қураяпмиз? Унинг сиёсий ва ижтимоий негизи, унинг қиёфаси қандай бўлиши керак? Янги демократик жамият шаклланишида унинг таъсири қандай бўлади?— деди Президент ўз нутқида. —...Булар мураккаб, айни пайтда, ғоят муҳим масалалардир. Биз саволларга қанчалик тўғри жавоб топа олсак, адолатли, демократик жамият қуришнинг энг мақбул ва маърифий йўлларини шунчалик тез топамиз».

Конституциямизда бу ҳақда жуда ҳам тушунарли қилиб белгилаб қўйилган: бозор иқтисодиёти тамойилларига асосланган эркин, очиқ демократик давлат қуриш. Бундай давлатда эса қонун устивор бўлиши шарт. Қонун тадбиркорга ҳам, талабага ҳам, мансабдор шахсларга ҳам бирдек хизмат қилмоғи зарур. Бунинг учун қонун ҳар бир кишининг онгига етиб бормоғи ва сингиб кетмоғи зарур. Уларни ҳаётга татбиқ қилиш қанчалар зарурлигини фуқароларимизнинг барча қатлами яхши тушуниши керак. Акс ҳолда қонун ҳаётга тўла татбиқ этилмай қолаверади. Шунинг учун қабул қилинган қонунларимизни кенг тарғиб қилиш, ҳар бир кишининг унга амал қилишига эришишимиз зарур. Шундай бўлиши керакки, қонунга ҳамма ерда — мансабдор ўз лавозимида, тадбиркор ўз ишида, талаба ўқишида, уй бекалари оилада амал этиши керак.

Албатта, бу юмушлар кўп меҳнат, кўп вақт талаб этади. Қонуннинг ҳар бир киши онгига етиб боришида маҳалла қўмиталари, хотин-қизлар кенгашларининг хизматлари ниҳоятда катта бўлади.

Оила — давлатнинг кичик бир ҳужайраси деймиз. Бу — ҳақиқат. Оилада тотувлик, аҳиллик бўлса, болалар тўғри тарбия топади. Ота-она бир-бирини иззат-ҳурмат қилса, ҳар соҳада болага ибрат бўлса, келажагимиз эгалари саналган ёш авлод ҳам шунга муносиб бўлиб улғаяди. Мукаммал инсоний фазилат билан камолга етган авлод эса жамиятнинг ривожланишига ўзининг бекиёс ҳиссасини қўшишига шубҳам йўқ. У қонунларни ҳурмат қилади, уларга амал қилади. Демак, қонун устиворлиги таъмин этилади.

Шу ўринда Ватанимизда биринчи бўлиб таъсис этилган «Соғлом авлод учун» ордени айни муддао бўлганини яна бир карра таъкидлагим келади. У кўкракка тақиладиган табаррук нишон бўлиб қолмай, айни пайтда, зиммамизга катта вазифаларни ҳам юклайди. Бу вазифаларнинг асосийси ёшларимиз соғлом ўсиши учун, маънавий баркамол бўлиши учун ҳар томонлама жонкуяр бўлишдир.

Аёл бўлганим учун бир гапни айтиб ўтишни жоиз деб биламан. Қонунларимизда аёллар манфаатини кўзлаб яратилган талай моддалар бор. Чунки хотин-қизларнинг меҳнат ва турмуш шароитларини янада яхшилаш, оилани мустаҳкамлаш, ёш авлодни ижтимоий муаммоларга эътиборни кучайтириш, аёлларнинг ижтимоий фаолиятда фаол қатнашиши учун қулай шароитлар яратиш борасидаги вазифаларни оғишмай амалга ошириш ҳар қачонгидан ҳам муҳим ва долзарб вазифалардан бири бўлиб қолди. Ўзбекистон Республикаси Конституциясида, Меҳнат Қонунлари кодекси, Никоҳ ва оила, Жиноят ва фуқаролик кодекслари, Соғлиқни сақлаш ва фуқароларнинг Пенсия таъминоти тўғрисидаги қонунларда хотин-қизларга бериладиган ҳуқуқ ва имтиёзлар борасида кўплаб моддалар мавжуд.

Энди бир савол туғилади: аёлларимиз шу ҳуқуқ ва имтиёзлардан тўлиқ фойдаланадими? Ўзбекистон Республикаси касаба уюшмалари федерацияси кенгаши ўтказган сўров натижалари бу борада аёлларимиз тўлиқ тасаввурга эга эмасликлари маълум бўлди. Сўровдаги бешта саволга биронта аёл муфассал жавоб бермаган. Бир аёл ўз ҳуқуқларини фақат «алимент олиш ҳуқуқига эга»ликда деб билибди.

Қонун нега чиқарилади? Қонун аввало барча фуқароларнинг ҳуқуқ ва имтиёзларини белгилайди. Улардан юртимизнинг ҳар бир фуқароси фойдаланиши керак. Фойдаланиш учун эса қонунни пухта билиш ва унга амал қилиш лозим. Ана шунда халқимиз ўз ҳақ-ҳуқуқларини билади, ҳар бир ишга онгли муносабатда бўлади.

Яна бир алоҳида эътибор билан қараладиган масала бор. Бу — интизом масаласи. Интизом нималигини таъкидламасак ҳам барча жуда яхши тушунади. Интизомсизлик, хўжасизлик билан олдимизда турган улуғвор вазифаларни уддалашимиз мушкул. Соҳибқирон Амир Темурнинг сўзларига эътибор берайлик: «Қаерда интизом бор бўлса, ўша давлат қудратли бўлади».

Интизом мавжуд экан ҳамма ўз вазифасини ҳалол бажаради, юрт олдидаги виждоний бурчини адо этади, фаровонлик бўлади, тўкинлик яралади. Пораҳўрлик, тартиббузарликларга чек қўйилади. Ҳар биримиз виждонан меҳнат қилишимиз эвазига эса давлатимиз тобора қудратли бўлиб бораверади. Бунинг учун эса яна тарбияга эътибор бериш керак. Тарбиянинг тамал тоши эса оилада қўйилишини айтиб ўтдик. Кўраяпсизми, барча муҳим масалалар бир-бирига боғлиқ экан!

Худди шундай қонунчилигимизни, қонунларимизни кишиларимиз онгига изчиллик билан сингдириб боришимиз керак. Маъмурий органлар — суд, адвокатура, прокуратура органлари бунда катта роль ўйнаши шубҳасиз. Дастлаб жиноятга эмас, жиноят нима сабабдан келиб чиқди — мана шунга эътибор қаратиш керак. Жиноятни ким содир этган, нега содир этди, қаерда содир этди, қай шароитда содир этди — буни чуқур таҳлил қилиш, кўнгилсиз воқеанинг илдизини топиш зарур. Бу ҳам қонун устиворлигини таъминловчи асосий омиллардан бири саналади.

1994 йилнинг 22 сентябрида Мустақил Республика сифатида Жиноят кодекси, Жиноят-процессуал кодекси, Маъмурий-жавобгарлик кодекси қабул қилинди. Бу кодексларнинг аввалгиларидан фарқи борми? Бор, албатта. Авваллари бизга Москвадан қонуннинг ҳам, кодексларнинг ҳам асослари юборилиарди. Биз шунга кўра тегишли кодексларимизни ишлаб чиқардик. Ҳозир қабул қилган қонунларимизда ҳам, кодексларимизда ҳам юртимизнинг ўзига хос шарт-шароитлари, расм-русумлари, урф-одатларигача эътиборга олинган. Бу ҳам мустақиллик берган катта имкониятлардан бири бўлди.

Шу ўринда Президентимизнинг тараққиёт йўлимизни, унинг босқичларини аниқ белгилаб олишимиз зарур бўлган долзарб масалалар хусусида Олий Мажлис биринчи сессиясидаги маърузасида айтиб ўтган фикрлари айниқса муҳимдир. Жумладан, юртбошимиз жамиятда сиёсий, миллатлараро, ижтимоий ва моддий тенгликни таъминловчи самарали тизимга асосланган қонунлар қабул қилишимиз кераклиги, барча бўғиндаги давлат идоралари фаолиятининг ҳуқуқий асоси бўлиб хизмат қиладиган қонунлар тизимини барпо этиш лозимлиги, давлат хизматчиларининг мақоми тўғрисида қонун қабул қилиш зарурати сезилаётганлиги, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ходимлари тўғрисида қонун қабул қилишни ўйлаб кўриш лозимлиги, бугунги кунда жамоат ташкилотлари, жамғармалар, уюшмалар ҳуқуқини оширадиган, уларнинг жамият сиёсий тизимидаги ўрни ва аҳамиятини белгилаб берадиган, давлат ишларига таъсирини кучайтирадиган бутун бир қонунлар тизимига эҳтиёж сезилаётганлиги, жамиятимизнинг маънавий қиёфасини белгилаб берадиган барча ижодий меҳнат соҳалари ҳам қонун ҳимоясида бўлиши зарурлиги, инсон ҳуқуқлари ғояси Олий Мажлис фаолиятида доимий ўрин эгаллаши кераклиги, инсон ва давлат ўртасидаги муносабатларда инсон манфаатлари устивор бўлиши кераклиги тўғрисидаги гаплари айниқса катта аҳамият касб этади.

Юқорида айтганларимни хулосалаб, шундай дейишим мумкин: адолатли, демократик одил фуқаролик жамияти қуришимиз учун қонун устивор бўлиши керак. Ана шунда олдимизда турган ниҳоятда улуғвор юмушларни бекаму кўст амалга оширамиз, олий ниятимиз бўлган жамиятни барпо этамиз. Зеро, Президентимиз таъкидлаганидек: «Ана шундай давлат ва жамиятни қуриш, ҳақиқий демократик қадриятларни вужудга келтириш — бизнинг бош концепциямиз ва миллий равнақимиз асосидир».

Тоҳир АБДУЛЛО ёзиб олди.

Газетанинг шу сонига

ТОШКЕНТЛИК ТЎҚИМАЧИЛАР ТАШАББУСИ

28 февралда «Тоштўқимачи» ҳиссадорлик жамиятининг бўяш-пардозлаш фабрикасида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ўзбекистон Президенти И. А. Каримовнинг ваколатлари муддатини 2000 йилгача узайтириш юзасидан умумхалқ референдумини ўтказиш тўғрисидаги қарорини қўллаб-қувватлашга бағишланган митинг бўлиб ўтди.

Митингни ҳиссадорлик жамияти касаба комитетининг раиси Саидаъзам Саидхонов очиб, республикамизда амалга оширилаётган туб ислоҳотлар, тинчлик ва барқарорлик тошкентлик тўқимачилар қалбларида ҳам зўр акс садо бераётганлигини алоҳида таъкидлаб, мамлакат парламентининг қарорини чин дилдан қўллаб-қувватлаётганликларини изҳор қилди.

Шундан сўнг 1-йигирув-тўқув фабрикасининг тўқувчиси Дилбар Қулматова сўзга чиқиб, давлатимиз раҳбари ва Ўзбекистон ҳукумати республика тўқимачилик тармоғини юксалтириш тўғрисида кўрсатаётган катта ғамхўрлигини таъкидлади. 2-йигирув-тўқув фабрикасининг ишчиси А. Гулмуродов митинг қатнашчилари эътиборини жамиятимизда юз бераётган туб ўзгаришларга қаратиб бу ўзгаришларда давлатимиз раҳбарининг қўшаётган бебаҳо хизматларини алоҳида таъкидлади. У тўқимачиларни 26 мартда ўтказиладиган референдумда Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов учун якдиллик билан овоз беришга даъват этди. Бу фикрни пардозлаш фабрикаси ишлаб чиқариш участкасининг бригадири Л. Житник, ҳиссадорлик жамиятининг раҳбари Б. Қ. Эргашев ва бошқалар ҳам якдиллик билан маъқуллаб, Олий Мажлиснинг 26 мартда референдум ўтказиш тўғрисидаги қарори айни муддао қарор эканлигини таъкидлаб, бутун куч-ғайратларини халқимиз фаровонлигини ошириш, Ўзбекистоннинг халқаро майдондаги обрўсини оширишга қаратажакларини айтдилар.

Шундан кейин митинг қатнашчиларининг шаҳар ва республика меҳнат жамоаларига, Ўзбекистоннинг бутун аҳолисига мамлакат парламентининг қарорини қўллаб-қувватлаш, референдумда фаол қатнашиш ва мамлакатимиз Президенти учун овоз беришга даъват этадиган мурожаати қабул қилинди.

Саид БОТИРОВ.

ҒАЛАБАГА БАҒИШЛАБ

Шайхонтоҳур тумани ҳокимлигида «Буюк Ғалабада ўзбекистонликларнинг фронт орти ва фронтда кўрсатган жасорати» мавзуида анжуман бўлиб ўтди. Унда туманда истиқомат қилаётган уруш ва меҳнат фахрийлари иштирок этдилар.

Анжуманни Ўзбекистон халқ демократик партияси туман кенгашининг биринчи котиби Эркин Холмирзаев кириш сўзи билан очди. Сўнг туман ҳокими Адҳам Миржалилов уруш ва меҳнат фахрийларини табриклаб сўзга чиқди.

— Туманимизда Ғалаба байрамининг 50 йиллиги муносабати билан қатор хайрли режалар белгиланган,— деди у ўз сўзида,— Наврўз ва Ғалаба байрамларига атаб корхона, мактаб, поликлиника ва маҳаллаларда ҳашар йўли билан ободончилик ишларини олиб бориш, туман ҳудудидаги қабристонларни тозалаб, тартибга келтириш кўзда тутилмоқда. «Шоҳидон», «Тўрақўрғон» маҳаллаларида 1941-45 йиллар ўзбек жангчиларига атаб ёдгорликлар ўрнатмоқчимиз. Уруш қатнашчиларининг талаб-истакларини инобатга олган ҳолда уларга ер майдонлари ажратилди, телефон ўрнатиб берилади. Катта байрам шарофати билан Шоирлар хиёбонида катта қозонларда ош дамлаб, дастурхон ёзилади.

Йиғилишда шунингдек, Ленинград қамалининг фаол қатнашчиси, профессор, Султон Аҳмедов, уруш йилларида ишлаб чиқаришга раҳбарлик қилган Георгий Скоробогатов, Уруш Қаҳрамони Солиҳ Умаров, уруш фахрийлари шаҳар кенгаши раисининг ўринбосари Ғайбулла Нарзуллаев, Шайхонтоҳур тумани фахрийлари кенгашининг раиси Нишонхўжа Асадовлар сўзга чиқдилар.

Назокат УСМОНОВА.

Эски шаҳар ёшаради

ИШЛАР ЯНАДА ҚИЗИБ КЕТДИ

Ўлкамизга кириб келган баҳорнинг илиқ-иссиқ нафаси жойларда олиб борилаётган қурилиш ва таъмирлаш ишларини янада қизитиб юборди. Айниқса Эски шаҳарнинг кундан-кун ўзгариб бораётгани фикримизнинг далилидир. Бу ердаги энг асосий Қорасарой, Сағбон, Форобий, Чимбой-Чиғатой ва Бобожонов кўчаларини кенгайтириш ҳамда обод қилиш билан боғлиқ бўлган ишларни ҳар бир ташкилот ва мутасадди раҳбарлар алоҳида эътибор билан амалга оширишмоқда.

— Эски шаҳарнинг обод ва кўркам бўлишида ҳамда унинг кенгайтирилишида бизларнинг ҳам ҳиссамиз қўшилаётганидан беҳад мамнунмиз,— дейди 16-кўчма механизациялашган жамланма ҳиссадорлик жамиятининг иш юритувчиси Марат Жалилов.— Тарихий жойларнинг сақлангани яхши, аммо хароб аҳволда эмас, аксинча кўркам-шинам кўринишда бўлса янада қадрлироқ бўлади. Шунинг учун жуда яқин вақтлар ичида Эски шаҳримизни кўрган кўз қувонади.

Биз ишни Қорасарой кўчасидан бошладик. Тўғри, бу ердаги аҳолининг кўчиши секин-асталик билан амалга оширилмоқда. Шундай бўлса ҳам ўзимиз амалга оширишимиз керак бўлган ишларни тезроқ бажаришга киришганмиз. Ишчиларимиздан Максим Юн, Петро Ливада, Коля Смердиков, Алишер Баратовлар ўз вазифаларини сидқидилдан адо этишмоқда.

Жамоа аъзоларимизнинг асосий қисми Эски шаҳарни обод ва кўркам қилишда иштирок этаётган бўлса, яна бир қисми «Тўқимачи» ҳиссадорлик жамиятига қарашли пахта омборхонасини қайта таъмирлашда иштирок этишмоқда. Яна икки-уч бригада эса шаҳримиздаги энг катта бозор «Отчопар»нинг кенгайтирилишига ўз ҳиссаларини қўшаётирлар.

Бизнинг жамоамиз билан ҳамоҳанг «Тошсаноатқурилиш» бошқармасига қарашли 4-трестнинг ҳамда «Ўзсаноатфуқароқурилиш» корпорациясига қарашли «Ўзқурилиштранс» концернининг 8-автобазаси ҳайдовчилари уюшқоқлик билан меҳнат қилишаётир. Биз қаерда ишламайлик бу автобазанинг 8-10 та машинаси ўша ерда ҳозиру нозир бўлиб туради.

— Қурилиш ишида транспортнинг қайси тури бўлмасин биргаликда иш қилинмаса, унда барака бўлмайди,— дейди 8-автобаза раҳбари Рустам Ҳожиев.— Ҳозирги кунда қаерларда йирик бунёдкорлик ишлари олиб борилаётган экан, ўша ерда бизнинг ҳайдовчиларимиз ҳам хизматга шай туришибди. Ҳар куни 150 та турли маркадаги автомашиналар, ўзи тўкар ва юк машиналари хизматга чиқарилади. Шаҳримизнинг обод ва кўркам бўлишида ўз ҳиссамиз борлигидан мамнунмиз.

Гулзода МАМБЕТОВА.

Корпорация ҳомийлигида

«Ўзавтотранс» Давлат корпорацияси республикамизда автомобиль транспортини ҳар томонлама ривожлантириш ишларига бош-қошдир. Бу корпорация йўли билан кўрилаётган хайрия тадбирлари ҳам аҳолини ижтимоий ҳимоялаш ишига муносиб улуш бўлиб хизмат қилмоқда.

Кейинги йилларда Тошкентдаги қатор болалар муассасалари унинг оталиғига олинди. Болалар уйлари, мактабларга транспорт хизмати кўрсатиш учун автобуслар ажратилмоқда.

Эндиликда корпорация санъат ташкилотлари билан ҳам алоқаларни мустаҳкамламоқда. Буни Ўзбекистон кинематографчилар уюшмаси билан ҳамкорлик шартномаси мисолида ҳам кўриш мумкин.

Гап шундаки, бу йил ўзбек киносининг 70 йиллиги кенг нишонланади. Шу санъат байрами тантаналарининг кўнгилдагидек бўлишини таъминлашга автотранспортчилар ўз ҳиссаларини қўшишга аҳд қилдилар. Шу сана олдидан ўтказиладиган танловлардан бирига ҳомийлик қилишни ҳам «Ўзавтотранс» корпорацияси ўз зиммасига олди.

Ушбу ижодий кўрик ғолибларини моддий тақдирлаш учун корпорация томонидан маблағ ажратилди.

Акбар АЛИЕВ.

АНЪАНА ҚАЙТА ТИКЛАНДИ

Шаҳар болалар ва ўсмирлар ижодиёти марказида «Ёш қаламкашлар» тўгараги иш бошлади. Уни таниқли ёзувчи Тоҳир Малик олиб бормоқда. Ҳафтада бир марта ўтказиладиган бу машғулотлар ёзувчининг ташаббуси билан қайта тикланди. Ундан кўзланган мақсад қачонлардир анъанага айланган адабий кечалар уюштириш, бугунги куннинг таниқли шоир ва ёзувчилари таҳсил олган маскан фаолиятини давом эттиришдир.

Абдумалик АБДУРАҲМОНОВ.

«САЙЁҲ» САЁҲАТГА ЧОРЛАЙДИ

Кўп тармоқли «Иноят» хусусий фирмаси қошида ташкил этилган «Сайёҳ» бўлими асосан чет эллик ва чет элга саёҳат қилмоқчи бўлган мамлакатимиз сайёҳларининг бўш вақтларини қизиқарли ҳамда сермазмун ўтишига хизмат қилади. Сайёҳларнинг талаб ва истакларини олдиндан ўрганган ҳолда бир ёки икки ҳафтага мўлжалланган саёҳат дастурларини тузиб беради. Шу билан бирга асосий вазифаси мамлакатимизга ташриф буюрган сайёҳларни кўҳна обидалар, диққатга сазовор жойлар билан бир қаторда халқимизнинг урф-одатлари, қадриятлари, миллий таомлари, турмуш тарзи, шунингдек, мамлакатимизнинг йирик саноат корхоналари билан таништиришдан иборат.

Оқила РАИМОВА.

Эсингизда бўлса, 1984 йил бошларида Чирчиқ дарёсининг ўнг ва чап қирғоғида улкан қурилиш ишлари жадал суръатларда бошланиб кетган эди. Ўшанда бу қурилиш собиқ Иттифоқда энг зарбдори ҳисобланарди. Бир сўз билан айтганда Чирчиқ дарёси қирғоқларида «Тошкент мотор заводи» ишлаб чиқариш бирлашмасининг дунёга келиши керак эди. Сабаби Ўзбекистон ўзига қишлоқ хўжалик машиналарини ишлаб чиқарарди-ю лекин мотор ишлаб чиқармасди. Яъни, бу хом ашё маҳсулотлари бошқа ҳудудлардан ташиб келтириларди. Бу ўз навбатида қўшимча қийинчиликлар туғдирарди. Ундан кейин ана шу моторлар бор-йўғи 60 от кучига эга эди.

Шунинг учун юқоридаги ва бошқа машиналарга керак бўлган двигателларни Тошкентнинг ўзида ишлаб чиқаришга қарор қилинди. Корхонани лойиҳалаштириш ва уни дастгоҳ ва ускуналар билан таъминлаш мажбуриятини Минск трактор заводи олганди. Лойиҳа бўйича бирлашмада 80-100 от кучига эга бўлган двигателлар ишлаб чиқарилиши мўлжалланганди.

Корхона қурилиши шу тариқа икки йил давом этди. Шу муддат ичида асосий цехлар, бошқарув ҳамда муҳандислик бинола-

Ҳамкорлик қирралари

«ЎЗИТАЛМОТОР» МАҲСУЛОТЛАРИ

ри қуриб битказилди. Минск мотор заводи ва бошқа жойлардан маҳсулот ишлаб чиқаришга мўлжалланган дастгоҳ ва ускуналар олиб келинди. Мамлакатда ўзгаришлар содир бўлганлиги ҳамда маблағнинг йўқлиги туфайли 1986 йилга келиб завод қурилиши асосан тўхтади. Бошқача қилиб айтганда «музлатилди». Ва бу 1991 йилгача давом этди.

Фақат республикамиз мустақилликка эришгандан кейин корхонани қуриш ва унинг ускуналарини ўрнатиш жонланди. Айниқса, 1993 йил Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси қарори билан Италиянинг «Аджинж Свиситал» қошида «Ўзиталмотор» ҳиссадорлик жамиятининг ташкил этилганлиги айни муддао бўлди. Чунки бу келажакда улкан машинасозлик мажмуасига айланадиган корхона ҳозирги куннинг ўзида республикамиз иқтисодиётини кўтаришда ўз ҳиссасини қўша бошлади.

— Биз бу алоқани бошлашдан олдин Ўзбекистон иқтисодиётини ипидан-игнасигача ўрганиб чиқдик, — дейди ҳиссадорлик жамиятининг бош директори Зенелотти Джованни. — Ана шундан кейингина Италия ва Германияда ишлаб чиқарилган ноёб дастгоҳлар олиб келиб ўрнатилди. Бу ҳозирги кунда мотор ва унинг айрим қисмларини ҳеч қандай муаммосиз ишлаб чиқариш имкониятини беряпти.

Пахта республика иқтисодининг асоси эканлигини ҳисобга олган ҳолда корхонамиз қишлоқ хўжалигини серунум механизмлар билан таъминлашга аҳд қилди. Масалан, ҳозир корхонада сув билан совутиладиган, 80 от кучига эга мотор ишлаб чиқарилмоқда. Бу дизелни пахта териш, юк ташувчи ва бошқа машиналарга бемалол ўрнатса бўлади. Яқин келажакда «ВММотори» фирмаси конструкторлари билан биргаликда янги трактор двигатели тайёрланиши кўзда тутилмоқда. Бу маҳсулотларга нафақат ички, балки сиртқи бозорда ҳам талаб катта бўлиши керак. Чунки бу моторнинг асосий хусусиятларидан бири ҳавони камроқ ифлослантиришга йўналтирилган.

Шуниси эътиборга лойиқки, ҳиссадорлик жамияти таркибида бир неча бўлинмалар мустақил равишда иш кўришмоқда. «ЎзПГС»фирмаси шулардан биридир. Унинг асосий маҳсулоти бир тоннадан беш тоннагача юк кўтара оладиган авто ва электр юклагичлардир. Унинг агрегатлари Италияда ишлаб чиқарилади. Фирма буюртма асосида ишлайди. Лекин унинг буюртмаларини бажариш вақти унча кўп эмас. Фирмада ишлаб чиқарилаётган қўл аравасига ҳам эҳтиёж катта. Чунки у бир ярим тоннагача юк кўтара олади.

Шунингдек, қўшма корхонада двигателларни йиғиш жараёнида ишлатиладиган 500 га яқин эҳтиёт қисмни ишлаб чиқариш ҳам ўзлаштирилган. Шулардан 120 таси мураккаб деталлардир. Бу эса ўз навбатида қишлоқ хўжалигида мавжуд бўлган трактор ва бошқа машиналарни қайта таъмирлашдаги муаммоларнинг ечилишига катта ёрдам бермоқда.

Ҳиссадорлик жамиятининг муассислари собиқ мотор заводи жамоаси, Ўзбекистон саноат қурилиш банки, Ўзбекистон давлат мулки комитети ҳамда «Аджинд Свиситал» компанияси бўлди. Шунинг учун унинг ҳозирги вақтдаги маблағи 45 миллион долларни ташкил этди. Корхонанинг ишлаб чиқариш қуввати эса йилига 45 минг мотор ва 29 миллион сўмлик эҳтиёт қисмларни ишлаб чиқаришга етади. Бунда айниқса Италиядан келган мутахассисларнинг ёрдами катта бўлмоқда. Чунки улар маҳаллий ишчиларни самарали ва сифатли ишлашга ўргатмоқдалар. Шу сабаб собиқ Иттифоқ заводлари билан алоқаси узилган, бундан икки-уч йил аввал умуман фаолиятсиз турган корхона бугунги кунда юқоридаги муваффақиятларга эришди. Ундан кейин заводда ҳозирги кунда ишлаб чиқарилаётган ва келажакда режалаштирилган моторларнинг қуввати ўрта ҳисобда 80-150 от кучига тенгдир.

Қўшма корхона дунёнинг бошқа машинасозлик фирмалари билан ҳам алоқани ўрнатишга ҳаракат қилмоқда. «Ивеко», «Отойл», «Форд» ва бошқалар шулар жумласидандир.

Жамият қошида фаолият кўрсатаётган «Такфа» фирмаси бугунги кунда металл қуйишга ихтисослашмоқда. Бу борада фирманинг имкониятлари жуда катта. Нимага деганда корхона тикланаётганда бу ерда энг замонавий металл маҳсулотларини қуядиган ускуналар келтирилганди. Бу эса ҳозирги кунда фирмада халқ истеъмол буюмлари ҳамда қурилиш материалларини ишлаб чиқариш имкониятини яратди. Масалан, фирмада ишлаб чиқарилаётган иситиш батареяларига қизиқиш жуда катта. Сабаби алюминдан ишланган бу маҳсулотнинг ишлашига фирма 20 йил кафолат бера олади. Ҳозир бу батареяларга бошқа республикалардан ҳам буюртмалар бор. Жумладан, Россия Федерацияси билан корхона ана шу ва бошқа маҳсулотларни сотиш бўйича музокаралар олиб борилмоқда.

Хулоса қилиб айтганда, бирлашма ишчи ва хизматчилари бозорни керакли маҳсулотлар билан тўлдиришга қурби тўла етади. Бундан ташқари «Ўзиталмотор» келажакда мамлакатимиз иқтисодиётини кўтаришда катта аҳамиятга эгалигига шубҳамиз йўқ. Юқоридаги мисоллар ана шуни тасдиқлаб турибди.

Ғулом ЮСУПОВ.

Пойтахтимиз истиқболи

ФАРҒОНА ЙЎЛИ ҚУРИЛИШИДА

Суратли лавҳа

Фарғона йўли шаҳримизнинг транспорт энг серқатнов кўчаларидан бири ҳисобланади. Пойтахтнинг Бектемир тумани ва Қуйлиқ даҳасини Амир Темур хиёбони билан боғлайдиган бу йўл Фарғона водийси бўйлаб қатновчи транспорт воситаларига ҳам хизмат қилади. Шунинг учун ҳам ушбу йўлдан машиналар карвони бир зум узилмайди. Йўлнинг бир томонламалиги, айниқса, унинг Жарқўрғон кўчасидан Баротхўжа каналигача (Халқа йўлигача) бўлган қисмнинг ўта торлиги бора-бора ҳозирги кун талабига жавоб

бермай қолди. Натижада уни кенгайтириш, яъни, транспорт йўналишини осонлаштириш учун икки томонлама қатновни йўлга қўйиш истаги туғилди. Шу ниятда ўтган йилнинг ўрталарида йўлнинг иккинчи йўналиш қисмини қуришга киришилди. Эски иморатлар бузилиб, унинг эгалари замонавий уйларга кўчирилди. Қурилиш ишлари кун сайин авж ола бошлади. Йўлсозлар иншоотни Наврўз байрами арафасида фойдаланишга топшириш ташаббуси билан чиқишди.

Ҳозирда қурилишни уч йирик ташкилот олиб бормоқда. Ўзбекистон автомобиль йўлларини қуриш ва фойдаланиш «Ўзавтойўл» давлат ҳиссадорлик концерни қошидаги республика иншоотлар қурилиши бирлашган дирекцияси — буюртмачи, Тошкент махсуслаштирилган йўл қурилиши трести ва кўприк қурилиши бошқармалари ижро этувчи сифатида бунёдкорлик ишида қатнашмоқдалар.

Қурилиш кетаётган участкага келиб-кетувчи транспортларнинг кети бир зум узилмайди. Экскаватор, бульдозер ва йўл текислаш, асфальтлаш машиналари тинимсиз ишлаб турибди. Уларнинг ҳаммаси ўзига хос ишларни бажаришяпти. Мана, ҳозиргина иншоотта кириб келган «КамАЗ» устидаги юкини белгиланган жойга ағдаради. Асфальтловчилар дарҳол ишга киришишади. Махсус машиналар иссиқ асфальтни ерга ётқизиб, текислашади. Жараён шу хилда давом этаверади...

— Қурилишда трестимизга қарашли биринчи ва иккинчи йўл қурилиш участкалари фаол иштирок этишмоқда, — дейди бизга трест бошлиғи Рихсивой Каримов. — Йўлсозларга Дониёр Бўлусов бошчилик қилмоқда. Улар қисқа муддат ичида умумий бунёдкорлик ишларининг 55-60 фоизини бажариб қўйишди. Умуман йўл қурилишида 30 дан ортиқ мутахассис ва механизаторлар қатнашмоқда.

Кўприк қурилиши бошқармаси усталари зиммасига катта вазифа юкланди. Улар қисқа муддат ичида Толариқ канали сувини қувур орқали йўл остидан ўтказиб юборишлари керак. Бу ишга масъул бўлган бригада ҳозир бу юмушни ниҳоясига етказиш арафасида.

— Оралиқ муддат яқин. Шунинг учун ишни бир маромда олиб бормасак, шошилиб қолишимиз мумкин, — дейишади кўприксозлар.

«Кўчанинг кенглиги неча метрни ташкил этади?» деган саволимизга йўлсозлар: «16 метр», деган жавобни берди.

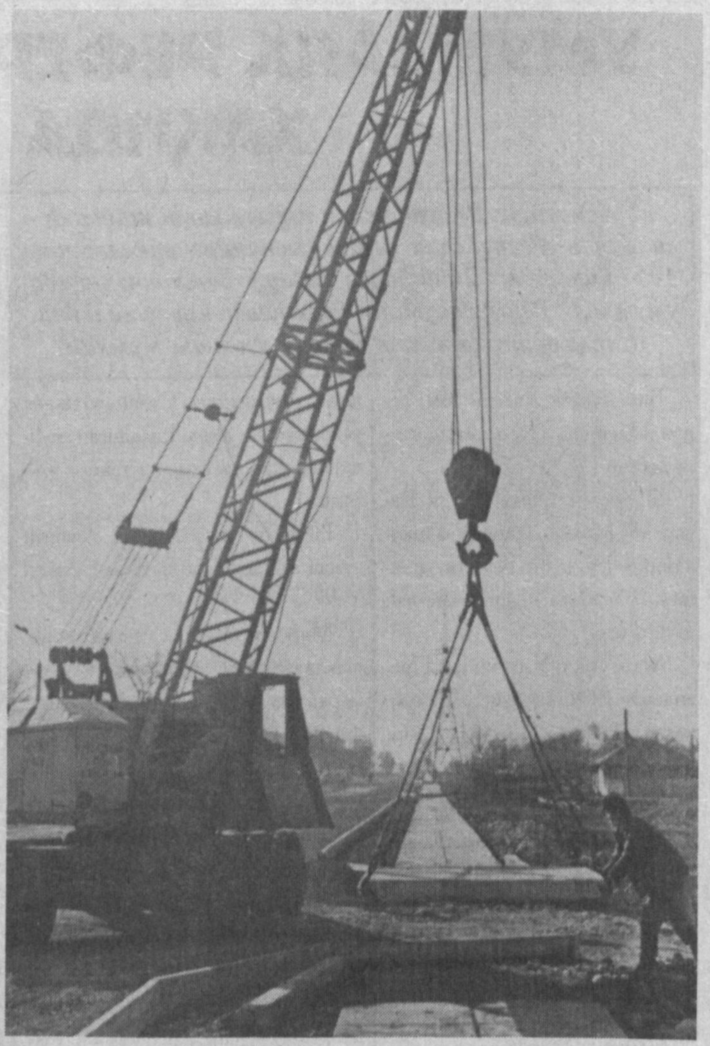

Иншоотдаги иш иккинчи томон янги йўлни очиш билан тугамайди. Балки, ҳозирги фойдаланилаётган йўл ҳам тўла таъмирланиб, кафтдек текисланиши керак. Бунинг устига йўл чеккасига электр ёритгичларини ўрнатиш, теварак-атрофни ободонлаштириш, мўътадиллик қурилмаларини барпо этиш каби муҳим юмушларни ҳисобга оладиган бўлсак, умуман иш ҳажми ниҳоятда кенг миқёсда эканлиги янада равшанлашади.

— Шунинг учун ишни график асосида ташкил этганмиз, — дейди буюртмачи ташкилот бош муҳандиси Нигмат Эшонхўжаев. — Шунга кўра барча юмушларни 20 мартгача тўла тугаллашимиз керак.

Хуллас, орадан яна бир оз муддат ўтади. Юртимизга кириб келаётган ёшлик, яшариш ва гўзаллик байрами Наврўз айёмида йўлсозлар ёруғ юз билан транспорт қатнови учун муҳим бўлган бу йўлни ҳамшаҳарларимиз хизматига топширишади.

Маҳмуд КОМИЛЖОНОВ.

СУРАТЛАРДА: Тошкент махсуслаштирилган йўл қурилиши трестининг 1-участкаси бошлиғи Дониёр Бўлусов ва бульдозер ҳайдовчи Назармат Холовлар иш устида; кран ёрдамида йўлка бунёд этилмоқда; грейдер йўл текисламоқда.

Виктор Багаев олган суратлар.

Бозор иқтисодиёти шароитида меҳнаткашларни ижтимоий муҳофаза қилиш ҳозирги кундаги асосий-вазифалардан бири ҳисобланади. Бу борада жойларда касаба уюшмалари фаол иш олиб боришяпти. Тошкент шаҳар машинасозлик саноати ходимлари касаба уюшмаси қўмитаси шундай ташкилотлардан биридир. Бу қўмита ташкил топганига эндигина бир йил тўлди. Хўш, шу қисқа муддат ичида бу ташкилот ўз олдига қўйилган мақсадларни амалга ошириш борасида қандай ишларни бажарди? Тошкент шаҳар машинасозлик саноати ходимлари касаба уюшмаси қўмитасининг раиси Шоикром Исроилов билан суҳбатимиз шу ҳақда бўлди.

Ижтимоий ҳимоя — амалда

МУҲИМ ВАЗИФАЛАРДАН БИРИ

— Шоикром Шоумарович, қўмита яқинда фаолият бошлаган, бўлса-да, талай ишлар амалга оширилибди. Шулар ҳақида сўзлаб берсангиз.

— Қўмитани тузиш осон кечмади, албатта. Республика машинасозлар саноати марказий қўмитаси билан ҳамкорликда соҳа касаба уюшмаси аъзоларини ва меҳнаткашларни бозор иқтисоди шароитида ижтимоий ҳимоя қилиш дастурини туздик. Уни ҳаётга татбиқ этишни ўз олдимизга мақсад қилиб қўйганмиз. Ҳозир шу асосда иш олиб бораяпмиз.

— Қўмитангиз шаҳримиздаги энг йирик корхоналарни ўзида бирлаштирган десак, янглишмасак керак?

— Ҳа, албатта. Қўмитамиз нафақат шаҳар, балки республика ичра энг йирик Тошкент трактор заводи, «Миконд», «Зенит», «Ўзбеккабель», «Тошкент экскаватор заводи», «Фотон», «Ўзэлектроаппарат», «Алгоритм» ва шунга ўхшаш 60 дан зиёд бирлашма ва корхоналарнинг касаба уюшмаларини ўзига бириктирган катта ташкилотдир. Машинасозлик саноати шаҳар касаба уюшмаси қўмитасининг 100 мингдан кўпроқ аъзоси бор. Ҳозирги иқтисодий танг бир шароитда уларнинг оғирини енгил қилиш осон эмас.

— Маълумки, турли хил сабаблар билан корхоналар иқтисодий қийинчиликларга дуч келишяпти. Мана шундай ҳолларда ишчи-хизматчилар қандай ҳимоя қилиняпти?

— Тўғри, ҳозир айрим корхоналарда хом ашё йўқлиги туфайли ишлаб чиқариш суръатлари бир мунча пасайди. Иш ўринлари ҳам қисқармоқда. Бизнинг вазифамиз меҳнаткашларни ҳимоя қилиш экан, корхона раҳбарлари, касаба уюшма қўмиталари билан биргаликда ишчи-хизматчиларни ҳар томонлама муҳофаза қилиш чораларини кўряпмиз. Яъни, уларнинг ойлик маошларини ўз вақтида тўлаш, қўшимча, ишчи ўринларини ташкил этишда кўмаклашаяпмиз.

— Баъзи корхоналарнинг уларга боғлиқ бўлмаган ҳолда ойлик маошларини ўз вақтида ололмаслик ҳоллари учрамоқда. Ушбу масалалар сизларда қандай ҳал қилиняпти?

— Тўғри, бундай ҳоллар ҳам йўқ эмас. Айрим корхоналар ўртасидаги ўзаро ҳисоб-китоб ишларининг яхши йўлга қўйилмаганлиги ва баъзи бир корхона раҳбарларининг ўз вазифасига совуққонлик билан қараётганлиги оқибатида шундай чалкашликлар содир этиляпти. Бундай вазиятларда биз корхона раҳбарлари билан биргаликда мутасадди ташкилотларга мурожаат қилиб, бу муаммоларни ижобий ҳал қилишга ҳаракат қиляпмиз.

— Касаба уюшмаси қўмиталари ишчи-хизматчиларни ва уларнинг оилаларини соғломлаштириш, маданий ҳордиқ чиқаришларини ташкил этиш каби бир қанча вазифалар билан шуғулланади. Бу борада сизларнинг шаҳар қўмитангиз қандай ишларни амалга оширяпти?

— Шаҳар касаба уюшмаси қўмитамиз тасарруфида 8 та санаторий-профилакторий, 13 та болалар ёзги дам олиш оромгоҳи, 6 та ўйингоҳ ва маданият уйлари мавжуддир. Қўмитамиз ушбу оромгоҳлар ва маданият ўчоқлари меҳнаткашларига мунтазам хизмат қилиши учун барча шарт-шароитларни муҳайё этишга ҳаракат қилаяпти. Мисол учун 1994 йили болаларнинг ёзги таътили вақтида 15 мингдан кўпроқ болалар ушбу оромгоҳларда ҳордиқ чиқаришди. Бундан ташқари экологияси бузилган ўлкалардан, яъни, Қорақалпоғистон республикаси ва Хоразм вилоятидан 350 га яқин болалар бизнинг оромгоҳларда дам олиб қайтишди. Ишчи-хизматчилардан 5 мингдан зиёдроғи республика дам олиш уйларида ўз соғлиқларини тиклаб олишди.

— Кейинги пайтда айрим корхоналарда меҳнаткашларнинг ҳуқуқларини бузиш ҳоллари учраяпти. Бу хусусда нималар дея оласиз?

— Биз келгусида ҳуқуқий давлат қурар эканмиз, ҳеч кимнинг ҳуқуқи поймол этилмаслиги лозим. Ҳақиқатан ҳам оз бўлса-да меҳнаткашларнинг ҳуқуқи бузилаётган ҳоллар учраб турибди. Баъзи корхоналарда кимнидир ишдан ноҳақ бўшатишади ёки меҳнат таътилига чиқаришмайди. Шундай вазиятларда улар бизга мурожаат қилишади. Биз уларнинг имкониятларини корхона раҳбарлари билан ўрганиб чиқиб, ҳал қилиб борамиз.

— Ўз-ўзидан савол туғилади: меҳнаткашлар ҳимоясиз қолган пайтда қаерга бориб мурожаат қилишлари мумкин?

— Жуда ўринли савол. Улар учун корхона касаба уюшмалари қўмиталарида, шаҳар кенгашларида меҳнаткашларни ҳуқуқий ҳимоя қилиш бўлимлари фаолият кўрсатмоқда. У ерда малакали ҳуқуқшунослар ўзларининг бепул маслаҳатлари ва амалий ёрдамлари билан инсонларни қонун йўли орқали ҳимоя қилишади. Шунингдек, бу ҳуқуқий бўлим ҳуқуқшунослари меҳнат қонунлар мажмуасини бузаётган айрим раҳбарларга қонун юзасидан қатъий чораларни кўришди.

Суҳбатдош Иззат АҲМЕДОВ.

«Сўнмас шон-шуҳрат» танловига

АНЪАНАЛАР ДАВОМ ЭТМОҚДА

«Ҳамма нарса — фронт учун, ҳамма нарса — ғалаба учун!». Гитлерчиларга қарши шиддатли жанглар давом этаётган йилларда Ўзбекистон меҳнаткашларининг шиори ана шундай эди. «Тоштўқимачимаш» заводининг тарих ва меҳнат шуҳрати музейининг «1941 — 45 йилларда фашизмга қарши кураш» бўлимидан жой олган плакат ҳам ана шу даъваткор сўзларни ифода этган. Музейда корхона жамоасининг уруш йилларидаги қаҳрамонона ва урушдан кейинги йиллардаги ижодий меҳнати, шонли анъаналари акс эттирилган.

Музей экспонатларини кўздан кечирамиз. Биринчи бўлим «Ҳамма нарса — фронт учун, ҳамма нарса — ғалаба учун» деб номланган.

...Тиш тирноғигача қуролланган гитлерчилар Ростов томон интиларди. «Ростсельмаш» заводи жамоаси олдида қисқа муддат ичида корхонани бу ердан кўчириш вазифаси турарди.

1941 йилнинг 8 ноябри. Шу куни заводни Тошкентга кўчириш ҳақида буйруқ олинди. Душман ўқлари ҳаводан ёмғирдек ёғилиб турган дақиқаларда асбоб-ускуналар вагонларга юкланди. Бир неча эшелонга яқин одам ва асбоб-ускуналар ортилган 120 дан ортиқ эшелон бирин-кетин жанубга қараб йўлга чиқди. Келтирилган жиҳозларни жойлаштириш учун тўқимачилик комбинатининг қуриб битказилмаган биноси, кичкина ҳовли, шаҳарнинг турли ерларидан майдончалар ажратилди. Асбоб-ускуналарнинг бир қисми Чирчиқ шаҳрига юборилди.

Музей кўргазмаларидан бири «Пойдевор» деб номланган. Бу ерда турли ҳужжатлар сақланмоқда. Улар корхонанинг дастлабки қадамлари ҳақида ҳикоя қилади. «Ростсельмаш» ҳали барпо этилмай туриб, собиқ Иттифоқ бўйлаб донг таратган эди. У 1929 йилда ўзининг дастлабки маҳсулотларини бера бошлаганди.

Экспозициялардан бирига қуйидаги сўзлар битилган: «Улар Ростсельмаш»ни қурдилар. Шу ерда меҳнат қилдилар». Завод корпусларини Тошкентда бунёд этиб, барча билан баробар ғалаба йўлида жонбозлик кўрсатдилар, энг оғир дамларда завод ускуналарини кўчириб, эвакуацияга тайёрлаган ҳам, уни Тошкентда монтаж қилган ҳам, корхона пойдеворига асос солган ҳам шу фидойи кишилар эди.

Кўпгина ҳужжатлар, суратлар ишчи коржомасидаги жасоратли кишилар тўғрисида ҳикоя қилади. Заводнинг биринчи директори М. З. Титаренко, бош механик Г. Н. Молчанов, инженер-конструктор И. А. Ткаченко ва бошқалар ана шулар жумласидандир.

Жуда қисқа вақт ичида — ўттиз уч кунда корхона қад ростлади. Каттаю кичик тинимсиз меҳнат қилди. Чунки уларнинг ҳар бири ўзини жангчи деб ҳисобларди. Деярли барча ишлар қўл кучи билан бажариларди. Кексаю ёш завод дарвозасидан душманга қирон келтирувчи мина ва снарядлар ортилган эшелонлар жўнайдиган дақиқаларни яқинлаштириш учун тинимсиз интиларди. Ростовликлар билан ёнма-ён тошкентликлар, ленинградликлар 12-14 соатлаб омонатгина барпо этилган цехларда ишлашарди. Ниҳоят конвейердан гитлерчиларни даҳшатга солган қурол — катюшалар учун снаряд ва миналар туша бошлади.

1941 йил 17 ноябрь куни токарь И. И. Мотиленко ўз дастгоҳида биринчи минага ишлов берди.

Жамоада «Фронт бригадалари» ҳаракати кенгайди. Жамоа аъзоларининг сабот-матонати юксак баҳоланди. Юздан ортиқ ишчи-хизматчи орден ва медалларга сазовор бўлди. Корхонага эса (СССР Мудофаа Давлат комитетининг) Қизил байроғи топширилди.

Халқимиз учун энг ҳаяжонли дамларда Солиҳ Одилов темирчилик болғасини ўз қўлига олди. Кўп йиллик меҳнати давомида у қанчадан-қанча ёшларга устозлик қилди. Ўз касби сирларини ўргатди.

Ҳафиза Лутфуллаева фронтга кетган оталар ва акалар ўрнини эгаллаганлардан. У корхона остонасига қадам қўйганда ёш қизча эди. Ўша сурони йилларда у нозик қўллари билан дастгоҳларни бошқарганди. Ғалабага бўлган умид ва ишонч унга куч бағишларди. Ҳ. Лутфуллаева меҳнатда тобланди. Ўша даврнинг энг юксак мукофоти (Ленин ордени)га сазовор бўлди. Василий Богданов, Алексей Кондрашовлар ҳам ўша алангали йилларда меҳнатда ибрат кўрсатган фидойилардан эди. Ростовдан завод билан бирга эвакуация қилинган ва уни қуришда қатнашган Николай Петрович Марков, Василий Васильевич Трегубов, Григорий Натанович Тарновскийлар ҳамон корхонани тарк этишгани йўқ.

Қўлимизда корхона кўп нусхали газетасининг 1945 йил 10 февраль сони — «Қизил Армия Берлин устига Ғалаба байроғи тикадиган кун яқин. Фронт вахтасида туриб ишланг. Душман устидан ғалаба қилиш учун стахановчасига меҳнат қилайлик». Газетанинг биринчи саҳифаси ушбу чақириқ билан бошланади. Бу эса жамоа барча аъзоларининг шиори эди.

Бутун дунё жангчиларимизнинг Ғарбга томон зафарли юришини зўр ҳаяжон билан кузатарди. Қудратли танклар ва пиёда аскарлар олға интиларди. Кенингсберг, Франкфурт, Бреслау остоналарида тўплар душманга даҳшат соларди.

Рейхстаг устига Ғалаба байроғи тикилишига саноқли кунлар қолган. Шиддатли жанглар давом этмоқда. Тўла ғалабага эришиш учун фронт ортидаги меҳнатчилар олдида жангчиларни барча зарур нарсалар билан таъминлашдек муҳим вазифа турарди. Ҳамма ўз зиммасидаги топшириқни бажариш учун фронт вахтасида туриб ишларди.

Ниҳоят сабрсизлик билан кутилган қувончли кун келди.

Баҳор қуёши, Ғалаба қуёши чарақлаб турибди. Ишчи-хизматчилар тўп-тўп бўлиб корхона ҳовлисидаги радиокарнайларга диққат билан қулоқ тутишарди. Москва сўзларди. Бу эшиттиришни эшитган ҳар бир ишчи ўзини беихтиёр Қизил майдондаги ғалаба парадида иштирок этаётгандек ҳис этарди.

Мана, 50 йилдирки, халқимиз осойишта яшаб, беғубор осмон остида меҳнат қилмоқда. «Тоштўқимачимаш»да ўз меҳнати билан ғалаба соатини тезлаштиришга ҳисса қўшган, жанг майдонларида душманга қарши курашда жасорат кўрсатган кишилар бор. Бозор иқтисодиётининг мураккабликларини сабот билан бартараф этаётган ишчиларнинг бугунги авлоди ўз ўтмишдошларининг шонли анъаналарини давом эттиришяпти.

Ҳозир бу ерда тўқимачилик асбоб-ускуналари ишлаб чиқариш билан бирга халқ истеъмол молларини чиқариш ҳам йўлга қўйилди.

Ўтган йили бир неча хил ана шундай маҳсулотлар тайёрлаш ўзлаштирилди. Улар Ҳамдўстлик мамлакатларига юбориляпти. У ердан бартер асосида бошқа зарур моллар, хом ашё келтириляпти.

Шу кунларда жамоада Ғалабанинг 50 йиллигига ҳозирлик ишлари авж олмоқда. Ушбу санага тайёргарлик бўйича махсус комиссия тузилган. Уруш қатнашчилари, уруш йилларида меҳнат қилган ишчилар ҳақида заводнинг кўп нусхали газетасида мақолалар бериляпти. «Хотира китоби» ёзиляпти, шунингдек махсус жамғарма ташкил этилди. Унга маблағлар туша бошлади. Корхона касаба уюшмаси уруш ва меҳнат фахрийлари ҳақида алоҳида ғамхўрлик кўрсатяпти. Ишлаб турган, пенсияда дам олаётганларга моддий ва маънавий ёрдам беряпти.

...Безакчи-сураткаш Александр Арутюнович Хачатурян катта меҳнат сарфлаган бу музей айниқса ёш ишчиларнинг севимли масканига айланган. Улар бу ерда ўз корхоналари тарихи билан танишадилар. Бу ерда уруш йилларида ишлаб чиқарилган маҳсулотлар — снаряд ва миналар намуналари ҳам авайлаб сақланяпти. Улар ўтмишни, кечмиш воқеаларни, ўша сурони йилларни эслатиб турибди. Улар вақт ўтиши билан эскирган. Лекин бу ерда меҳнат қилаётган кишиларнинг ғайрат-шижоати ўша-ўша. Корхона жамоаси ёш мустақил давлатимиз иқтисодини тараққий эттириш, мамлакатимизда тинчлик ва барқарорликни мустаҳкамлаш йўлида астойдил меҳнат қилмоқда.

Машҳура МИРЗАМУҲАМЕДОВА.

• Танлов ҳомийси — «Совпластитал» қўшма корхонаси.

Мўмин-мусулмонларнинг эзгу ва муқаддас байрами Рамазон ҳайитидек улуғ айёмнинг арафасида турибмиз. Ушбу муқаддас айём арафасида мухбиримиз Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамаси ҳузуридаги диний ишлар қўмитаси раисининг биринчи ўринбосари Убайдулла Уватов билан учрашиб, Рамазон ойи хосиятлари, Рамазон ҳайити тўғрисида сўзлаб беришни илтимос қилди.

— Убайдулла ака, аввало сизни яқинлашиб келаётган Рамазон ҳайити ила оқшомхонлар номидан муборакбод этишга изн бергайсиз.

—Кўп ташаккур. Уларга ҳам муборак байрам муносабати билан ташаккурларим ва табрикларимни изҳор этаман.

— Дастлаб, Рамазон ойи шарофатлари хусусида тўхталсангиз...

— Бисмиллоҳир Роҳманир Роҳим. Бепоён курраи арздаги мўмин-мусулмонлар учун Рамазон ойи ниҳоятда табаррук ҳисобланади. XIV аср бўляптики, барчамизни рушду ҳидоятга чорлаб келаётган Қуръони Карим ушбу ойдан нозил бўлгандир. Шу сабабдан ҳам моҳи Рамазон муқаддас саналади. Мўмин-мусулмонлар ислом динининг беш рукнидан бири — рўза тутишни айнан шу ойда амалга оширадилар. Аллоҳ таоло ва таборак Қуръони Каримда шундай хитоб этади: «Эй мўминлар, тақводор бўлишингиз учун сизлардан илгари ўтганларга фарз қилингани каби сизларга ҳам саноқли кунларда рўза тутиш фарз қилинди».

Рўза ойининг жорий этилиши хусусида сўзласак. Маълумки, мелодий ҳисобнинг 622 йилида пайғамбаримиз Муҳаммад Алайҳиссалом Маккаи Мукаррамадан Мадинаи Мунавварага ҳижрат қилганлар (шундан ҳижрий санаси ҳам бошланади). Ўша пайтда бу макон аҳолиси ўртасида ашуро (муҳаррам) ойида ўн кун рўза тутиш расм бўлган. Пайғамбаримиз Муҳаммад Алайҳиссалом ҳижратларидан сўнг, Аллоҳнинг иродати билан 623 йилнинг охирларидан бошлаб Рамазон ойида 30 кун рўза тутиш фарз этилди.

Рўза тутишнинг ҳам ижтимоий, ҳам тарбиявий аҳамияти катта. Пайғамбаримиз Алайҳиссалом Ҳадисларида шундай ҳадис бор: «Уч кишининг дуоси рад этилмай, қабул бўлади: оғиз очаётган рўзадорнинг дуоси, адолатли давлат раҳбарининг дуоси ва ноҳақ зулм кўрган жабрдийданинг дуоси». Рамазон ойининг ҳикматларидан яна бири шуки, у кишиларга Аллоҳ неъматларининг қадрига етишни ўргатади, меҳр-мурувватга, шафқатли бўлишга чақиради, соғлиқни мустаҳкамлаш, аҳиллик, дўстликни бунёд этади.

Ийд Рамазон ҳайити арафасида

ТОТУВЛИК ВА ШУКРОНАЛИК АЙЁМИ

Рўза тутган аҳли ислом, мўмин-мусулмонлар бу ойда дарғазаб бўлмаслиги, беҳаё сўзларни сўзламаслиги, жоҳиллик қилмаслиги жоиз. Кўриниб турибдики, рўза кишиларни сабр-матонатга ўргатар экан. Айниқса, Рамазон ойидаги рўза ва савоб ишларнинг кароматы беададдир.

Рамазон ойида бир неча тарихий воқеалар бўлиб ўтганки, уларнинг айримларини айтиб ўтсак, фақат фойдадан иборат бўлади. Рамазон ойининг 27-кунига ўтар кечаси «Лайлат ул-қадр» (тақдир) кечасидир. Айтишларича, Қуръони Карим илк марта шу санада нозил бўлган. Бу тун йилнинг энг яхши қутлуғ кечаси саналади.

Ушбу Рамазон ойининг олтинчи кунида пайғамбаримиз Муҳаммад Алайҳиссаломнинг набиралари Имом Ҳусайн таваллуд топган, ўнинчи кунида эса пайғамбаримизнинг биринчи завжаси Ҳадича онамиз вафот этганлар. Ўн еттинчи кун тонгида машҳур бадр жанги бўлиб ўтган. Яна шу каби бир қанча тарихий воқеалар бўлиб ўтган бу ойда.

— Убайдулла ака, Рамазон ҳайити ҳақида ҳам сўзласангиз. Албатта, бу қутлуғ байрамларимизнинг ҳам тарихи бор. Шулардан муштарийларимизни огоҳ этсангиз.

— 30 кунлик рўзанинг ниҳояси Рамазон ҳайити билан боғлиқ тантанали маросим билан нишонланади. Рўза ҳайитининг жорий этилиши ҳақида пайғамбаримиз Алайҳиссаломнинг ҳадислари бор. «Пайғамбаримиз Мадинаи Мунавварага келганларида воқиф бўлдиларки, шаҳар аҳли йилда икки кун ўйин-кулги, хурсандчилик билан машғул бўлар экан. Шунда Расулуллоҳ: «Бу икки кунда ўйин-кулги қилишларингизнинг боиси нима?» деб сўрадилар. Улар: «Бу икки кунда биз жоҳилия давридан бошлаб хурсандчилик қиламиз», деб жавоб бердилар. Расулуллоҳ: «Аллоҳ таоло бу кунларингизни бошқа икки кунга — Ийд ал-Атҳа (Қурбон ҳайити) ва Ийд ал-Рамазон (рўза ҳайити) га алмаштирди», дедилар. Шу тариқа Исломдаги икки улуғ кунга асос солинган. Бу кунлар мана XIV асрдан бери шодиёналик билан ўтказилиб келинмоқда.

Рамазон ҳайити энг аввало тинчлик,тотувлик, ёру биродарлик, иноқлик, поклик, шукроналик намоён бўладиган улуғ айёмдир. Дилда гина-кудуратлар бор бўлса, шу куни барҳам топади. Билиб-билмай қилинган гуноҳлар кечирилади. Шу куни жамоа бўлиб ҳайит намозлари ўқилади. Ҳаётдан кўз юмганлар ҳақига дуо қилинади. Дастлаб, ота-оналар, қариндош-уруғлар, маҳалла-кўйдаги ёши улуғларни ҳайит билан қутлаб, зиёрат қилинади. Бетобларнинг ҳол-аҳволи сўралади, уларнинг кўнгиллари шод этилади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармонига биноан диний байрамларимиз саналган рўза ва қурбон ҳайитлари бу йил бешинчи бор байрам қилинади. Шу кунларнинг дам олиш кунлари деб эълон қилинишининг ўзида қанчалар оламшумул аҳамият бор.

Кейинги йилларда илдизлари узоқ ўтмишларга бориб тақаладиган удумларимиз, миллий-маънавий қадриятларимиз, ҳаётбахш бой маданий меросимизнинг халқимиз ҳаётига тобора сингиб кетаётганлигини мамнуният билан таъкидламоқ керак. Халқимизнинг дилини чароғон этаётган, унинг кучига куч, ижодига ижод қўшаётган бу хайрли ишларнинг барчаси мустақиллигимиз шарофатидир.

Мавриди келганда шуни таъкидламоқ жоизки, бу йил Рамазон ойи диёримизда алоҳида шукуҳ билан, файз билан ўтди. Халқимиз, бутун мўмин-мусулмонларимиз бир ой давомида «ойнаи жаҳон» орқали намойиш этилган Миср кино усталари яратган «Муҳаммадур Расулуллоҳ» фильмини зўр ҳаяжон билан томоша қилдилар. Бу албатта, маънавиятимиз камолатида диний ва маърифий билимларимизни чуқурлашишида алоҳида аҳамият касб этади. Бу ҳам мустақиллигимизнинг меваси.

Муборак Рамазон байрами — рўза ҳайити буюк келажак сари бораётган халқимиз кучига куч, ғайратига ғайрат қўшмоғи шубҳасиздир.

Шу улуғ айём билан жумла мўмин-мусулмонларни, азиз пойтахтимиз Тошкент аҳлини чин дилдан муборакбод этамиз. Аллоҳ ҳаммаларимизни руштд ҳидоят нурлари ила баҳраманд этиб, мўл-кўл неъматлардан насиби рўз айласин. Мустақил Ўзбекистонимиз равнақи, фаровонлиги йўлидаги меҳнатларимиз, олий ниятларимизга, солиҳ юмушларимизга хайру барокот ато этсин.

Суҳбатдош Ғолиб МИРЗО.

Ҳикмат - бир ҳовуч олтин

АХЛОҚ-ОДОБГА ОИД ҲАДИСЛАР

● Ҳамма ишларингизда тўғри бўлинг, одамларга муомалада хулқингиз чиройли бўлсин.

● Иймоннинг афзали - сабр ва кенг қалбли бўлишдир.

● Кимгаки ақлу идрок насиб этилган бўлса, демак у омадлидир.

● Мўминларнинг афзали хулқ-атвори яхшиларидир.

● Тангри афв этувчидир ва афв этувчи кишиларни дўст тутади.

● Тангри ўз бандалари ичида ғайратлисини ёқтиради.

● Иймонли одам ваъдага вафодор бўлади.

● Барча яхшилик - хушхулқликдадир. Барча гуноҳ ва ёмонлик — дилдаги ғашлик ва уятли ишдадир.

● Барча бало — тилдандир.

● Неъматга шукр қилиш унинг заволидан омон асрайди.

● Ҳаё - иймондандир.

● Мулойимлик - ҳикматнинг бошидир.

● Хайрли ва савоб ишлар инсонни турли ҳалокатлардан сақлайди.

● Бировни яхши йўлга бошлаб қўйган одамга ҳам ўша йўлга тушиб кетган одам олаётганчалик савоб ёзилиб борур.

● Кимки бошқаларга раҳму шафқат қилмаса, унга ҳам ҳеч ким раҳму шафқат қилмайди.

● Ҳақиқий мўминнинг қўлидан ҳам, тилидан ҳам мўминлар озор топмайдилар.

● Бахилликдан ёмон иллат йўқ.

● Меҳмондўст бўлмаган одамда яхшилик кутилмайди.

● Мўмин киши бировнинг ҳақига хиёнат қилмайди.

● Одамлар билан хушмуомала бўлинглар. Одамларга қаттиққўллик қилиб беҳаё сўзламанглар.

ИЙМОН-ЭЪТИҚОД ҲАМИША ЙЎЛДОШИМИЗ БЎЛСИН

Отахонларимиз бор жойда ҳамиша шукроналик бор, иймону эътиқод ҳақида ибратли суҳбатлар бор. Шу сабаб ҳам халқимиз «Оталар сўзи — ақлнинг кўзи» деб айтадилар.

Содиқ Маҳкамов олган сурат.

Кексалар насиҳати — ҳаёт ҳақиқати

САБР ҲАҚИДА

Баъзи ёши катталарнинг кўча-кўйда, чойхоналарда ёки жамоат транспортида «Эҳ, ҳозирги ёшлар» деган кинояли надоматларини эшитсам ўйланиб қоламан. Нега шундай? Ахир ўша кишиларнинг бошидан ўтказган оғир дамларни биз ҳам кўрганмизку.

— Исоқ ака, тўғри айтасиз, баъзан мен автобусда ёки дўконда навбатда турганимда ёшлар тўғрисида кўнгилни хира қиладиган сўзларни эшитиб қоламан, — деган гап қулоғимга чалиниб қолди чойхонадаги гурунгларнинг бирида. — Тўғри, эл оғзига элак тутиб бўлмайди. Баъзи ёшлар иймон, эътиқод, виждон сўзлари маъносига тўла тушунмайди. Шунинг учун бўлса керак, баъзи ёшлар ўзидан катталарни ҳурмат қилмайди, сўз қайтаради, юкингизни қўлингиздан олмайди. Лекин айнан шунинг учун уларнинг ҳаммасини ёмон отлиққа чиқаришимиз керакми?

Иймони, эътиқоди бут, халқини, оиласини ўйлаган ёшлар қўлларини қовуштириб ўтирганлари йўқ, назаримда. Завод, фабрикаларда, жамоа хўжаликларида ишлаётирлар. Бир-биридан гўзал, муҳташам биноларни қураётган, янги-янги конларни очаётганлар ҳам ахир шу ёшлар эмасми?

— Биз имкон қадар ишладик, бироқ шундай бўлсада, ҳозирги ёшлар биздан анча илгарилаб кетганини тан олмоқ керак, — деди гулли чинни пиёладаги совиган чойни симиркан Жумабой оқсоқол.

Бурчакда ўтирган икки нуроний қариянинг ширин суҳбати бизни бефарқ қолдирмади.

—Ассалому алайкум, отахонлар. Мумкинми, ёнингизга ўтирсак, — дедим мен.

Ҳол-аҳвол сўрашиб бўлгач, Исоқ ака бизга қараб шундай деди:

— Яхшиям оталар чойхонаси бор экан. Уйда ўтириб зерикасан киши. Бундай пайтда биз чоллар чойхонага чиқиб, бироз гурунглашсак, кўнглимиз кўтарилади. Айниқса, сиздек ёшлар салом берганида бошимиз кўкка етгудек бўлади.

— Болаларим, — деди Исоқ ака ҳозиргина келтирилган чойни пиёлага қуяр экан, — қозоқларда шундай ҳикмат бор: «Юз кишининг рангини билгунча, бир кишининг отини бил» кейин, ким эди, нима эди, деб юрмайсан. Биз қийин даврларни бошимиздан ўтказдик. Урушга отланганимда 18 ёшда эдим. Қишлоқдаги қийинчиликни ҳам, урушда тўкилган қонни ҳам кўрдим. У кунларнинг келмасликка кетгани рост бўлсин.

Исоқ аканинг сўзини Жумабой оқсоқол давом эттирди:

— Мен Исоқ акадан ёшман. Бўзсув, Парнават каналларида қатнашганман. У даврлар ўтиб кетди. Худога шукр, уч ўғил, уч қизни тарбиялаб, вояга етказдим. Ўзим муаллимман. Турмушим яхши, ўзимга тўқман. Баъзи бировлардан эса хафаман. Ёшларга қийин бўлди, дейишади. Қийин бўлса кўпроқ ишласин, яхши ўқисин.

Икки қариянинг куюнчаклик билан гапирганларича бор. Исоқ ака урушдан қайтгач, беш йил ўқитувчилик қилди. Фермада ветеринар бўлиб ишлади. Жумабой оқсоқол эса дастлаб Бўка туманида, кейин уйсозлик комбинатидаги 85-мактабда сабоқ берди. Шунинг учун ҳам икки қарияни ёшларнинг тақдири бефарқ қолдирмайди. Ҳозирги бозор иқтисодиётига ўтиш даври хусусида сўраганимизда Исоқ ака: «Сабр таги — сариқ олтин» деганлар. Борни баҳам кўриб, бир ёқадан бош чиқариб ишлашимиз керак», деган гапни айтдилар.

Қария ҳақ. Ўткинчи қийинчиликларга сабр-тоқат, чидамлилик керак. Энг муҳими, тинч турмушига асло кўз тегмасин.

Қидирбой ТЎЛАБОЕВ,
халқ таълими аълочиси.

РАСУЛУЛЛОҲНОМА

НАФСИ АММОРА ҚАСИДАСИ

Одамлар бор, билмас ҳаром нелигини,
Фойда бўлса шимар тўнғиз илигини.
Аё дўстлар, инсоф сари баракадур,
Кўтарайлик қаноатнинг пилигини.
Нафс йўлига кирган шайтон қули бўлар,
Шайтон амри унинг ҳаёт йўли бўлар.
Бир кун уни шу нафс ўтга соляса, ёраб.
Ёниб жисми, мол-давлати кули бўлар.
Бир томчи сув инсон учун кифоядир,
Бир дона дон минг бошоққа чин доядур.
Нафси бузуқ совуқ бир тош, харсанг
бўлса,
Қаноатли мусти маҳкам чўнг қоядир.
Сабртаги дарлар Раҳмон, сабр айланг,
Бесабрлар дерлар Шайтон, сабр айланг,
Расулуллоҳ умматларин этар огоҳ:
Охири нафс этар қурбон, сабр айланг.
Шайтоний ҳис дўстлар нафси аммoрадур,
Ким кўйига тушса абад овoрадур.
Иноят-ла жаннат юзин кўрса одам,
Баднас уни жаҳолатга обборадур.
Ҳалиманинг илкидайди Расулуллоҳ,
Тўрт ёшида бир асрордан бўлди огоҳ.
Оқ булутда фаришталар тушиб кўкдан
Муҳаммадга кўз ташлади узоқ-узоқ.
Шуми дея бири аста сўрди савол,
Тасдиқ этди иккинчиси уни дарҳол.
Сўнг икковлон болажонни тутиб аста,
Етқиздилар, бермай озор унга хиёл.
Кўкрагини ёрди икков Муҳаммаднинг,
Бола билмас нелигини бу одатнинг.
Олиб охир унинг нафс аммoрасин,
Ташладилар уруғини шарофатнинг,
Шу-шу Шайтон васвасига қазилди чоҳ,
Ҳалос этди уни бундан қодир Аллоҳ.
Йўлдан озмас, асло ҳақдан дилни узмас,
Қаноатнинг қули бўлди Расулуллоҳ.
Эй яхшилар, Сизга шундоқ сўз бўлади:
Қаноатда кучу қувват боз бўлади.
Тангри номин тилдан қўйманг, эй
яхшилар,
Нафсимизни тийсак қандоқ соз бўлади!
Нафс эса тубсиз қудуқ сингаридур,
Бойлик дея ёлғиз бошинг сарсаридур.
Ўлик қилинг нафсни магар мўмин бўлсак
Қаноатли инсон олам гавҳаридур.
Талаб қилмай бойлигини, беклигини,
Ажратайлик ҳалол, ҳаром нелигини.
Эй яхшилар, биздан инсоф мерос
қолсин,
Кўтарайлик қаноатнинг пилигини.

МЎЪЖИЗА ҚАСИДАСИ

Ҳар бир ишнинг ибтидоси яратгандан,
Ҳар бир ишнинг муддаоси яратгандан,
Ортиқ дема, полвон дема бировларни
Кучу қудрат интиҳоси яратгандан.
Жону жондор пайғамбари ул Сулаймон,
Бўйсунарди чумолидан тортиб арслон.
Ул зот билар эди тилин барчасининг
Бул мўъжиза қаршисида лолдир замон.
Баланду паст, тенгу нотенг — боқ, муаммо,
Исодайин пайғамбарни кўрди дунё.
Руҳуллоҳ деб сажда этди унга қавми
Мурдага жон ато этгач айлаб дуо.
Фиръавннинг сеҳргари нидо қилди,
Сеҳр билан турфа найранг пайдо қилди.
Мусо ҳазрат ҳассаси бир аждар бўлиб,
«Ют» деганда, анинг амрин бажо қилди,
Бир гал сувга ташнаи зор бўлгач одам,
Ҳассасини тошлар сари ургани дам,
Бани Исроил бахти учун қайнаб чиқди,
Ўн иккита суви зилол булоқ шу дам.
Аллоҳ номин дилга солай, айтиб такбир.
Расулуллоҳ деди: ислом — бизга тақдир.
Пайғамбарлик даъвосини қилсанг магар,
Бир мўъжиза кўрсат, деди аҳли кофир.
Не мўъжиза кўрсатайин сизга, деди,
Ишонмаган минглаб қора кўзга, деди.
Аллоҳим ҳар лаҳза мени севинтиргай,
Алдамасман сизни қуруқ сўз-ла деди.
- Дам ургинки Ой Каъбага етиб келсун,
Етти бора тавоф айлаб ўтиб келсун.
Қани, шунинг уддасидан чиқа олсанг
Пайғамбарлик шонинг элни тутиб келсун.
Дуо қилди, Расулуллоҳ, дуо қилди,
Кофирларнинг ақлини кўп бежо қилди.
Ой етти бор ул Каъбани тавоф айлаб,
Пайғамбарга ҳамду сано бажо қилди:

— Ассалому алайкум, ё Расулуллоҳ,
Муътабарлик берди сенга қодир Аллоҳ.
Еру кўкда бор мавжудот дуруд айтиб,
Ўғлайдир лаҳза-лаҳза, иншооллоҳ.
Оҳ дедию шоҳи араб чекди нола,
Кўзларидан думалади аччиқ жола:
— Аё Аллоҳ, жисму жоним сенга бўлсин,
Юрагимни этдим сенга, ол — ҳавола!
Расулуллоҳ ҳар дам тайёрдур ибратга,
Ўзни таниб, қорилмасак ғар ғафлатга.
Умр ўтар, умр ўтар селдек ёраб,
Мўъжизадур уммат бўлсак Муҳаммадга.

ҲАЖАР УЛ-АСВАД ҚАСИДАСИ

Кўкдан тушдим кумуш рангли ёғду мисол,
Бани башар эзгуликка этди тимсол.
Девор ичра чарақладим тўлган ҳилол,
Тавоф этди аҳли мўмин ихлос қўйиб.

Зиёратга ҳинду келди, араб келди,
Ҳабаш келди, Шому Ироқ, Ҳалаб келди.
Бари поклик, инсоф, иймон тилаб келди,
Қибла томон бош қўйдилар ҳикмат туйиб.
Гоҳ-гоҳида титрагайман бўлиб гирён:
Эътиқодсиз қолди наҳот жумла жаҳон?
Йўқса нечун Каъба сари келур инсон —
Тавба айлаб, ичу бағри ёниб-куйиб?
Бўлгунича ўз нафсига кишанбанд қул,
Гуноҳларин қилгунича бўйнига ғул,
Бўлмасмикин савобларга урса у қўл?
Гуноҳини тиламасдан жонлиқ сўйиб?
Неча йилки бундан минг бир сирлар кўрдим,
Биров келиб остонага бошин урди.
Биров ўпиб, биров аста юзин сурди,
Ҳижолатдан дам оқардим, дам қорайиб.
Пулисирот — мисли ўткир тиғнинг дами,
Милтирагач ёниб турган ҳаёт шами
Тавба қилди охиратнинг ўйлаб ғамин —
Кўзларига чексиз жаҳон ҳам торайиб.
Оппоқ эдим, нурафшон эдим минбаъд,
Қорайтирди, гуноҳкорлик бирла ҳасад.
Зиёратга келганларга энди абад
Юрагимда қайнаб турар бир илтижо:
Мусулмонлар, айтажакман хитоб айлаб,
Гуноҳингиз юрманг ортиқ китоб айлаб
Диёнатнинг йўлин тутинг шитоб айлаб,
Шу тариқа яхшиликни қилинг бино!
Ёмонликни суғуринглар томирини,
Эзгуликка қоринг умр хамирини.
Аллу инсоф ёруғ қилса замирини
Шунда оппоқ бўлсам қайта, иншооллоҳ!

ЯХШИЛИК ҚАСИДАСИ

Умр гулзор — сара гули яхшиликдур,
Умр дарё — оқсин тўлиб яхшиликдур.
Балдкорликдан ҳар вақт зада бўлган дунё,
Малҳам қўйган табиб бўлиб яхшиликдур.

Яхшилик — билсанг чин саодат боғидур,
Яхшилик — лаззатнинг асал, қаймоғидур
Умрингиз зулмат ичра гар ўтсаким,
Яхшилик — ёритувчи чироғидур.

Бир оқшомда ой нур сочиб турар эди,
Чаҳорёрлар ширин суҳбат қурар эди.
— Тирикликка ишончингиз қанча эрур? —
Тўртовлон Расулуллоҳдан сўрар эди.

Расулуллоҳ жилмайдилар майин-майин:
— Эй, ёронлар, айтмоқ учун сўзим тайин.
Аввал бошдан сиз не дерсиз, тинглайин, сўнг —
Дилимдаги ҳақ сўзимни мен атайин.

Абу Бакр ҳазратлари бўзлаб деди,
Изтиробда дилу бағрин тузлаб деди:
— Бомдодни мен ўқиймону пешингача
Келмасмикан ажал мени излаб, — деди.

Ҳазрат Умар дедиларки: — Эй чаҳор дўст,
Мен пешинни ўқисам гар бекаму кўст
Асргача борманми ё йўқманмикан,
Аср намозин ўқимоққа ишончим суст.

Ҳазрат Усмон оҳ урдилар дилдан тамом:
— Чаҳор ёрлар, айтажакман шундай калом,
Аср намозин ўқирману мен ҳам тугал
Қолмасайди ўқилмасдан намози шом.

Ҳазрат Али айтдиларки туриб шу чоқ:
— Бир лутф этай, мен ҳам сизга Расулуллоҳ.
Эй чаҳор ёр, қиличимни қиндан олиб,
Яна қинга соларманму — билар Аллоҳ!
— Эй, ёронлар, — Расулуллоҳ бошладилар,
Гапни маржон каби тизиб ташладилар.
Ҳақ сўзида қанча маъно борлигидан,
Чаҳорёрлар маҳзун, кўзин ёшладилар, —

Ажал келди, Юсуф ишққа тўймади ҳам,
Зулайҳога учрашишга қўймади ҳам.
От устида топширди у омонатин,
Бул ўлимга Юсуф ҳазрат куймади ҳам.

Руҳуллоҳга дарак етиб келган они,
Биби Марям ёзар эди дастурхонни.
Исо ҳазрат омонатни топширдилар.
Қолди сабил кечки ифтор — ошу нони.

Мен Муҳаммад, аталурман Расулуллоҳ,
Ҳатто мен ҳам ҳақ ҳукмидан эмас огоҳ.
Чап тарафга салом берсам — дилда тугён —
Насиб этсин ўнг томонга салом бермоқ.

Шундай экан қўймай тилдан такбирини,
Шукрона денг Аллоҳ ёзган тақдирини.
Яхшиликнинг этагидан тутиб маҳкам,
Ҳар ким кўрсин охиратнинг тадбирини.

Бу дунёда абадийдир битта калом:
Қолдирмоқчи бўлсанг элда гар нурли ном.
Ҳою ҳавас сари асло юзни бурма,
Яхшилик қил, яхшилик қилгил мудом.

МУНОЖОТ

Расулуллоҳ мерос этди адолатни,
Адолатга берди минг бир кафолатни.
Аллоҳ номи ҳар нарсадан юксак турур,
Сиғинсангиз — кишанлайсиз жаҳолатни.

Сўзларингиз мудом кулсин, Расулуллоҳ,
Саҳоватлар ила тўлсин, Расулуллоҳ.

Расулуллоҳ мерос этди муҳаббатни,
Ота-она, қон-қариндош, жамоатни —
Қўллайдиган кимсаларга раҳматим бор,
Тангри суяр кўрсатса ким иноятни.
Меросингиз мангу бўлсин, Расулуллоҳ,
Саҳоватлар ила тўлсин, Расулуллоҳ.

Расулуллоҳ мерос этди шарму ҳаё
Шарму ҳаё — битта сўзу кони маъно.
Ким аҳлоқсиз — тавқи лаънат унга асли,
Дўзахийдур ундай кимса икки дунё.

Меросингиз мангу бўлсин, Расулуллоҳ.
Саховатлар ила тўлсин, Расулуллоҳ,

Расулуллоҳ мерос этди ибодатни,
Тоат қилиб, кўринг ҳақдан ижобатни.
Шуҳрат қувманг, есир ҳаққин еманг асло,
Топажаксиз, ана шунда шафоатни.

Меросингиз мангу бўлсин, Расулуллоҳ,
Саховатлар ила тўлсин, Расулуллоҳ.

Жамолингни кўролмайман, кўзим билан,
Боражакман Расулуллоҳ изи билан.
Шул ҳислатлар абад бўлгай бизга ҳамроҳ
Аллоҳ, дилни пора этма сўзинг билан.

Ҳислатингиз жон ичра жон, Расулуллоҳ,
Сизга таъзим, сизгадир шон, Расулуллоҳ.

Умр асли битта киприк қоққандайин,
Бугун борсан, эртага йўқ бўлмоқ тайин.
Шундоқ экан, дилни поклаб, эй яхшилар,
Диёнатнинг этагидан, кел, тутайик.

Ибратингиз томирда қон, Расулуллоҳ,
Ҳар сўзингиз жон ичра жон, Расулуллоҳ.

Расулуллоҳ исми танга дармон эди,
Тавба қилмоқ юраккка бир армон эди.
Чин саодат Расул йўлин тутмоқ экан,
Биз ердаю Расул номи осмон эди.

Юксакларга чорланг ҳар дам, Расулуллоҳ,
Руҳи поки ҳамдам, бардам, Расулуллоҳ.

Аросатда қўйма ҳар чоқ, ҳақ таоло,
Адолатни этма йирик, ҳақ таоло.
Эй яхшилар, иймонсиздан худо безор,
Диёнатга солма фироқ, ҳақ таоло.

Сиз виждонсиз, сиз иймонсиз, Расулуллоҳ,
Сиз орзусиз, сиз армонсиз, Расулуллоҳ.

Тонг отганда чор атрофга бердим салом,
Расулуллоҳ шивирлади ширин калом:
Ким мўминдир, ўша билан барҳаётман,
Иймон ила, Виждон ила кел, ассалом!

Чорланг, чорланг диёнатга Расулуллоҳ,
Дийдор қолмас қиёматга Расулуллоҳ.

ЮЛДУЗ ҚАСИДАСИ

Кўкка назар ташла, инсон, оқшом чоғи,
Юлдузларга тўлиб кетган кўк қучоғи.
Милтир-милтир жимирлайди худди кўздек,
Худди юлдуз кўк боласи — тўбичоғи.

Юлдузларни таъриф этар сўзларим бор,
Лекин бу гал ер юлдузим эттум номдор.
Каъбатуллоҳ тупроғида ер юлдузи —
Ҳазрат Расул — Пайғамбарнинг излари бор.

Улар сўнмас кўклардаги юлдуздайин,
Улар чўкмас сувга тушса кундуздайин.
Эзгуликнинг мунчоғидир асли улар,
Муқаддасдур бизга ўғил ҳам қиздайин.

Аҳли мўмин пешонаси яраклaсин,
Кўк юлдузи, майли абад чарақласин,
Изингиздан айланай ё Расулуллоҳ.
Умматингиз ул яратган ярлақасин.

Юлдузлар эй, майли само тўлдирса ҳам,
Каъбатуллоҳ осмонини кулдирса ҳам,
Ер юлдузи — Расулуллоҳ изларидан.
Чиққан ёғду кўкка етар, дўстлар, ҳар дам.

Расулуллоҳ, сўзингизга садқа бу жон,
Меҳр тўла кўзингизга садқа бу жон.
Юлдузларни лол қолдирган ул табаррук,
Юлдуздайин изингизга садқа бу жон.

Диёнатли ҳеч қаерда кам бўлмагай,
Изингизга бош урмаган дам бўлмагай,
Униб ўсиб тавба қилган банда борки,
Юлдуз каби кўкка етар, кам бўлмагай.

ЕТТИ ОЛАМ ЯРАТУВЧИСИГА ҲАМД

Тоат қилсам жамолингга еткурасан,
Нола қилсам дарду ғамим кеткурасан.
Битмаган неки тилак — биткурасан,
Ҳам қодирсан, ҳам нозирсан, эй Зул-Жалол.

Ҳар саҳар кўкка боқиб ўртанаман,
Ой юзинг, юлдуз кўзинг деб ёнаман.
Ғойибона дийдорингга мен қонаман,
Қуёш бўлиб кўрсаттунингча жамол.

Ёдинг билан ўтмаган кун — кун эмас,
Қудратингга ишонган кас — жўн эмас.
Бандамасдур ким сенга мафтун эмас,
Бўлса ҳамки жисму жонда баркамол.

Амринг билан бўлди бунёд тоғу тош,
Гул чечаклар бўлди ерга кўзу қош.
Ер билан сув бўлди ризқ-рўз, нону ош.
Меҳнат билан бўлди ноз-неъматлар ҳалол.

Ҳақ-ноҳақни билгувчи энг доносан,
Бохабарсан ҳар юмушдан, бийносан.
Бор худоё, дунё ичра дунёсан,
Яхшиларга халил Раббул-иззатсан.

Бир заррадан тортиб Зуҳал, Ойгача,
Чўнг дарёдан тортиб митти тойгача —
Арғумоқдан тортиб ғижинг тойгача —
Муҳаббатли, оқил Раббул-иззатсан.

Қумурсқа ҳам ҳақ йўлида шиддаткор,
Аё инсон, сенда ғафлат кўр бисёр.
Этмасайди шул ғофиллик бир кун хор
Қўйма асло ғофил, Раббул-иззатсан.

Тушмас тилдан «Ло илоҳа иллаллоҳ»
Ўзингсан тирик жонга пушту паноҳ.
Ҳотам ул-Набийин Муҳаммадур Расулуллоҳ,
Карами кенг бодил Раббул-иззатсан.

Темур УБАЙДУЛЛО.

(Охири. Боши газетанинг ўтган сонида).

Инсонийлик фазилатлари

ШАРИФ ХИСЛАТ, МАҚБУЛ СИЙРАТ

Номус, уят ва ҳаё иймоннинг энг мукаммал даражасидир. У инсон камолотининг чўққиси, ҳаёт безаги, турмуш нашъаси, руҳнинг зийнати. Инсонга ҳақиқий ҳузур бағишловчи, уни саодатманд этувчи мартабалардан бири ҳам уят, ор-номусдир.

Ҳар бир инсоннинг маънавий камолотда қай даражага кўтарилганини, нимадан узилишу узилмаслигидек аниқ кўрсатиб берадиган бошқа нарса бўлмайди. Одоб ва номус қўшмамағиз-ялакатдир. Уларни бир-биридан сира ажратиб бўлмайди. Ҳаё кетса-бало етади. Ҳаёсизлик одамда фақат нафрат ҳиссини уйғотади. Киши қанчалик уялган сари, у шу қадар эҳтиромга лойиқ. Уятдан қизариш яхшилик ва инсонийлик либосидир. Ҳаё туйғуси инсон қалбини макон айласа, у инсоннинг қадри ва фазилати тоғ қадар ортади. Иффатли ва пок, ҳаёли инсон ҳақдан ва ҳақиқатдан бошқасига қулоқ осмайди. Ҳазрат Юсуф Алайҳиссаломни эсланг. У муборак ва муаззам зотнинг ҳаёти иффат ва ҳаё билан тўла эди. У зоти олий зиндондан Миср тахтигача кўтарилиб, битмас-тугалмас ҳазина соҳиби бўлдилар.

Адолат тимсоли бўлган ҳазрати Умар: «Иффат ва ўзини олиб қочишдан кўра яхшироқ либос кўрмадим», деган эканлар. Биз туркий қавмларда туғма ҳаё бор. Номус, уят, шарму ҳаё вужудимизга яна сут билан кириб сингиб кетган. Биз ор-номусни, уятни, ҳаёни шарафлаб шон-шарафга ноил бўлган халқмиз.

Авоми шараф узра офтоб бўлди ҳаё.

Бўстони саодатқа саҳоб бўлди ҳаё — дейди улуғ бобомиз Алишер Навоий. «Камолга етган одамлар—ҳаёли, камол топмаганлар — нуқсонли ва ҳаёсиз. Ҳаёсиз инсон имонсиздир. Имонсиз эса инсон эмасдир», деб ёзади «Маҳбубул — қулуб» асарида. Унинг фикрича юксак ахлоқ жамиятни соғломлаштириш калитидир. Навоий инсон иймони пойдеворининг биринчиси — ҳаё, иккинчиси вафо, учинчиси саховатлилик дейди. Ҳаё ва одоб элни юксакликка кўтаришини таъкидлайди.

Элга шараф бўлмади жоҳу насаб.
Лек шараф келди ҳаёу адаб.

Ҳар бир инсонда ор-номус, уят туйғуси оилада, мактабда, жамоат орасида тарбия билан ривожланади, камолотга эришади. Имон қанчалик кучли бўлса, ҳаё ҳам шунчалик қувватли бўлади. Ҳаё одамлардан ва Аллоҳдан уялмоқдир.

Олтмишинчи йилларда Ўзбекистон «ойнаи жаҳони»да муҳаррир бўлиб хизмат қилган чоғимда улуғ адибимиз Абдулла Қаҳҳорни таклиф этиб, ёшларга уят ҳақида суҳбат ўтказиб беришларини илтимос қилган эдим. Бу суҳбат кейинчалик матбуотда эълон қилинган, сайланма китобларига киритилган. Ўша суҳбатда, жумладан, шундай деган эдилар: «Уят энг шафқатсиз қонундан ҳам кучлироқ, қудратлироқ. Қонун фақат кўзи тушганда, шубҳа пайдо қилгандагина жиноятчининг қўлини ушлайди, йўлини тўсади. Уят эса ҳамиша одобсиз, аҳлоқсиз жиноятчининг тепасида туриб, ножўя ишга қўл кўтаргани қўймайди. Ҳар қандай қонунга чап бериш мумкин, лекин уятга чап бериб бўлмайди, чунки қонун одамдан ташқарида, уят эса одамнинг кўксида бўлади».

Етти иқлимда маълуму машҳур бўлган аллома Ибн Сино «Ҳаёсиз юз — жонсиз жасад кабидир,» деган эканлар, Ҳар кун, ҳар дақиқа ор-номус, ҳаё, уятга яқин бўлайлик. Бу буюк фазилатларни фарзандларимиз билан қалбимизга жо қилиб борайлик. Беномуслик, уятсизлик, беҳаёликдан доимо авлоқда бўлайлик.

Мирза Анвар КАРИМОВ.

НАВБАҲОРИМ, АССАЛОМ!

Булутлар босиб кела бошлади. Улар дам қораяр, дам оппоқ тусга кирар эди. Оёқларимиз остидаги ер ҳам худди жонланиб, керишаётгандек. Қушларнику қўяверинг. Ҳали куртаклари бўртмаган шохчаларда қувнаб сайрашади:

— Баҳор бошланди! Баҳор бошланди!

Шамолларга жуда зўр бўлди-да. Қиши билан юз-кўзга игна санчиб безорлик қилган шамоллар ҳам беозор бўлиб қолгандек. Улар юз-кўзимизни силайди, эркалайди, шивирлайди:

— Баҳор бошланди! Баҳор бошланди!

Олис-олисларга нигоҳ ташлаймиз. Арғимчоғини солиб турналар қаёқдан келаркин? Уларнинг «қурэй-қурэй» деган сайроғи ҳам қулоғимизга ажиб эшитилади:

— Баҳор! Баҳор!

Гулбаҳор олис ўлкалардан бир этак анвойи чечаклар

Туйғулар

ГУЛДЕК КУЛСИН ЧЕҲРАНГИЗ

олиб келди. Уларни замин узра сочиб юборди. Гулларнинг бўйидан мудроқ замин кўзларини очди.

— Она замин, мени соғиндингми?— сўради баҳор.

— Соғинганда қандоқ!— деди замин,— ахир гулларингга муштоқманку! Сенинг соғинч ёшларингга муҳтожманку! Улар бағримни илитади, яшилликка безайди, Баҳорим!

Баҳор шабадалар қанотида булутларга етиб олди. Олис-олисларга учиб, йўқ-йўқ, сузиб кетди. Ерни, осмонни тўйгунча кезди. Сўнг булутларни аёвсиз қамчилаб, гулдуратиб ҳайдади.

Ерга шивалаб ёмғир қуйилди. У сим-сим ёғарди. Ер юзидаги нимаки бўлса кўз ёшларга ғарқ бўлди.

Шундоққина оёқ остида оппоқ бир гул очилиб кетди. Уни кўриб қолган қизалоқ энгашиб, ҳидлади. Ҳузур қилгандек, кўзларини юмди. Сўнг оҳиста узиб, онаси сари чопди.

— Қаранг, қаранг, ойижон, гул!

— Бойчечак!— онасининг кўзларида севинч жилваланди.— Баҳор бошланибди!

Сўнг гулни юз-кўзларига сурди.

— Етказганига шукр! Яна кўп-кўп баҳорларга етиб юрайлик.— Кейин гулни қизига берди,— югур, бувингга олиб бориб бер!

Шу куни гул маҳаллани айланиб чиқди. Кечқурун сўлий бошлаган бойчечак гулдонга тушди. У эзғиланган, уринган бўлса ҳам қисматидан бахтиёр эди. Ахир у баҳордан дарак берди! Гулдонда турган куни ҳам оламга жар солаётгандек:

— Баҳор бошланди! Баҳор бошланди!

Баҳоринг муборак бўлсин, азиз Ватандош! Қалбингдан баҳорий туйғулар асло аримасин! Гулдек очилсин чеҳрангиз ҳар вақт! Баҳорга етиб яшамоқлик — бахт! Мустақиллик берди бизга олтин тахт! Баҳоринг муборак, юртдошим бугун!

Толиб САЪДУЛЛО.

Ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш ойлиги ўтмоқда

ЯХШИДАН БОҒ ҚОЛАДИ

Ўлкамизда баҳор нафаси кезмоқда. Бу фасл ҳамма ерда бўлгани каби диёримизда ҳам энг гўзал фасл ҳисобланади. Чунки кўкламда барча жонзотлар уйғонади, мевали дарахтлар гуллайди, майсазорлар кўкариб, лолалар очилади.

Шу билан бир қаторда баҳор фасли — кўча ва хиёбонларни тозалаш, экин-тикин қилиш ҳамда кўчат экиш даври ҳамдир. Ана шу жиҳатдан олганда Тошкент шаҳар ҳокими Козим Тўлагановнинг яқинда матбуотда эълон қилинган «Пойтахтда шу йил 20 февралдан 20 мартигача ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш ва шаҳар ҳудудининг тозалик ҳолатини яхшилаш ойлигини ўтказиш тўғрисида»ги фармойиши айни муддао бўлди.

—Аввало шуни айтиш керакки, — дейди биз билан суҳбатда Тошкент шаҳар ободонлаштириш бош бошқармасининг бош агрономи Лазокат Усмонова,— биз ўтган йили кузги-қишки ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш ойлигини муваффақиятли якунладик. Шаҳримизда қанчадан-қанча мевали ва манзарали дарахтлар экилди.

Энди бу йилги режаларимизга келсак, кўчат экиш ҳамда борини тартибга келтириш ишларининг асосини март ойида ўтказмоқчимиз. Жумладан, шу бир ойликда шаҳримизда 25 минг манзарали, 22 мингга яқин мевали дарахтлар, 93 мингдан ортиқ буталар ўтказилади.

Бу борада ҳамма туманлар фаол иштирок этиши кўзда тутилмоқда. Масалан, Шайхонтоҳур туманини олсак. Ойликда бу ерда 2 мингта манзарали, 2 мингта мевали дарахтлар экилиши мўлжалланмоқда. Умуман, олганда шаҳар туманлари ҳокимликларининг бевосита иштирокида 19 минг манзарали, 16 мингта яқин мевали дарахт кўчатлари ўтқазилиши керак.

Бундан ташқари бу йил шаҳарда тераклар экишга катта аҳамият берилмоқда. Шаҳар бўйича 137 минг тупдан зиёдроқ терак экилиши мўлжалланмоқда. Шундан туманлар 110 минг, ободонлаштириш бош бошқармаси 12 минг ва бошқа бошқармалар зиммаларига 15 мингдан кўпроғи тушмоқда. Бу тушунарли, албатта. Чунки, айниқса, ҳозир пойтахтимиз қурилишларида ёғоч маҳсулотларига бўлган талаб катта. Айни пайтда улар бу маҳсулотларни валюта ҳисобига четдан олиб келмоқдалар. Шунинг учун пойтахтимиз, қолаверса республикамизнинг бўш қолган ҳудудларида қанча кўп терак ўтқазсак, юқоридаги муаммоларни шунчалик тез ҳал қилган бўламиз.

Бу йил баҳорги ойликда мевали кўчатларни ўтқазишни ҳам асло сусайтирмаймиз. Юқоридаги рақамлар буни тасдиқлаб турибди. Ниҳолларни мактаб, боғча, маҳалла, мавзелар орасида ўтқазмоқчимиз. Олча, беҳи, олма, олхўри, жийда, дўлана каби мевали дарахтлар шулар жумласидандир.

Хуллас, ойликда ҳамма бир тан, бир жон бўлиб ишласа, бу йилги ободонлаштириш ҳамда кўчат ўтқазиш борасидаги режалар бажарилиши аниқ.

Ғани ЕСЕНОВ.

• *Қиш уйқусида зериккан дов-дарахтлар ва қушлар ҳам навбаҳор келишини соғиниб кутишганди...*

Хотира

УНУТИЛМАС УЧРАШУВ

1928 йил Тошкентнинг Ҳасанбой мавзесида «Намуна» номи билан аталувчи интернатнинг олтинчи синфини тамомлаб, 1930 йили Тошкентдаги Охунбобоев номидаги тиббий техникумга ўқишга кирдим. 1932 йили техникумнинг дори тайёрлаш бўлимини битириб, ўз она юртим — Калинин (ҳозир Зангиота) тумани Кўктерак қишлоғидаги касалхонага дори тайёрловчи бўлиб ишга жойлашдим. 1933 йили меҳнат таътилини олиб, Тошкентдаги 14-дорихонага дори тайёрловчи бўлиб ишга тайинландим. Ётиб туриш учун Тошкентда жойим бўлмагани сабаб Тошкентдаги деҳқонлар уйидан паноҳ топдим. Ўша йиллари деҳқонлар уйининг директори Ҳусан Раҳматуллаев деган шафқатли ва меҳрибон киши эди. Ўзимнинг асосий ишимдан бўшаган чоғимда деҳқонлар уйининг майда-чуйда ишларига ёрдамлашиб юрдим. Бора-бора Ҳусан акам оиласига яқин қариндошдай бўлиб кетдим. Айниқса, ўғиллари Ҳамидулла билан ака-ука бўлиб қолдим.

Кунларнинг бирида Ҳусан акамнинг уйларида отахон шоиримиз Ғафур Ғуломни кўриб қолдим. Билсам у киши Ғафур Ғуломнинг амакиси экан. Ўша куни Ҳусан акамнинг уйида меҳмонлар бор эди. Меҳмонлар эса Ғафур акамга ҳам таниш одамлар эдилар. Меҳмонлар кетгач Ғафур акам мендан ҳол-аҳвол сўраб, қишлоқдан келганимни ва интернатда тарбияланганимни билиб кўп меҳрибончилик кўрсатдилар.

Кунларнинг бирида Ҳусан акамдан «Ғафур Ғуломнинг сизларга муносабатлари қандай?» деб сўрадим. Ғафур ака онаси вафот қилгандан сўнг амакиваччасининг уйида катта бўлганди. Шу сабабли Ҳусан акани «ака» деб атар, Ҳусан аканинг болалари Ғафур акани «ака» деб эъзозлар экан. Ўша йиллари Ғафур аканинг шеърлари ва ҳикояларини жон-дилим билан ўқиб юрдим. Бир қанча шеърларини ёдлаб ҳам олган эдим.

1933 йил апрель ойида мен Тошкент шаҳар ижроқўмининг умумий бўлимига саркотиб бўлиб ишга кирдим. Комсомол бўлганим учун шаҳар комсомол ташкилотининг тавсияси билан 1933 йил Ўзбекистон «Осовиахим»и қошида очилган учувчилик мактабига ишдан бўшамасдан кечки ўқишга юбордилар. 1934 йил кузда мактабни тамомлаб, Тошкент аэроклуби ҳузурида очилган учувчилар мактабига ўқишга кирдим. 1935 йили учувчилик мактабини, 1936 йили учувчи инструкторлик билим юртини тамомлаб, 1937 йили аэроклубга учувчи қилиб ишга олдилар. Лекин Ғафур ака, Ҳусан ака, Ҳамидулла ва бошқа ўртоқлар билан тез-тез учрашиб турдик.

1936 йил июль ойларида Қўрғонтеги маҳалласининг шимол томонида, Хадра майдонининг жанубидаги жарликда Толзор деб ном чиқарган чойхона бор эди.

Шу ерда Ғафур акамнинг ошна-оғайнилари йиғилган, улар орасида себзорлик Қаюм қори, тахтапуллик Собиржон ака, ғишткўприклик ғижжакчи Зокиржон ака ва Тошкентнинг бошқа казо-казолари тўпланишган эди. Маслаҳатлашиб тухум шўрва қилишадиган бўлишди.

Ғафур акам: «Шўрвани ўзим бажараман, фақат менга Файзулло ёрдамлашиши керак», дедилар. Дарров қозонни ювиб, ўтинларни тайёрладим. Ғафур акам шўрва пиширишга уннаб кетдилар, мен бўлсам саксовул ўтинини қалаб оловни гуруллатиб турдим. Шўрва пишишига яқин тухумларни олиб келдим. Ғафур акам ҳар бир тухумни қозоннинг четида синдириб, шўрвага ташлай бошладилар. Аммо тухумлар тўғри қозоннинг тегига кета берди. Бир маҳал қозоннинг ўртасидан тутун чиқа бошлади. Мен оловни қозоннинг тагидан тортиб ташладим. Ғафур акам шошилиб капкирни тутун чиққан жойга уриб кўрсалар тухумлар қозоннинг тагига ёпишиб, куя бошлаган экан. Хуллас, шўрваларни косаларга тухум қирмоч билан суздик. Улфатлар бу ҳодисани кўриб кулиб юборишди. Барибир шўрвани ичишди. Шўрвахўрлардан бири «Мен ўттиз беш ёшга кириб қирмочли шўрвани энди ичдим»,— деб юборди. Аския, кулгу бошланиб кетди. Анча вақтгача қирмочли шўрвани таърифи беҳад кулгига сабаб бўлди. Охири келиб айб менга қўйилди. Оловни нотўғри ёққан бўлиб чиқдим.

Ўша йили август ойида Ғафур ака мен билан Ҳамидуллани дам олиш куни Шивлидаги ёзувчилар боғига олиб бордилар. Боғда шу куни ҳазрат Навоий туғилган кун муносабати билан ўтказиладиган юбилейга ҳозирлик кўрадиган комиссия мажлиси бўлиши керак экан. Мажлисга Тошкент, Хоразм, Қўқондан катта-кичик ёзувчилар йиғилган. Боғ шундай обод эдики, қараб баҳри-дилингиз очилар эди. Ҳар хил мевалар пишиб тагига тўкилиб ётган эди. Боққа кирганимизда биринчи бўлиб кўзимиз хоразмлик Шерозий домлага тушди. У эса бир неча созандалар билан ёқимли куйни ижро этарди. Боғнинг бир томонида катта биллиард қўйилган экан. Биллиарднинг тайёқчасини ушлаган Усмон Носир ким биландир шар сурмоқда. Улар атрофини ёш ёзувчилар ўраб олган. Шукрулло, Рамз Бобожон, Шуҳрат, Ҳамид Ғулом, Асқад Мухтор, Саид Аҳмад, мен танимаган ёш ёзувчилар бор эди. Яна бир томонда узун катта столда ёзувчи ва меҳмонлар шахмат суришмоқда эди. Яна бир улкан супанинг устига гиламлар тўшалган, шоҳи кўрпачалар ёзилган. Бу даврада Абдулла Қодирий, Чўлпон, Шайхзода, Уйғун домла, Фитрат, Миртемир, Назир Сафар, Абдулла Қаҳҳор, Мирзакалон Исмоилий, Ҳамид Сулаймон, Ғафур ака, Яшинлар суҳбатлашиб ўтиришар эди. Кабобдан хуш ис таралаяпти.

Таомлар ейилиб, чойлар ичилгандан сўнг ҳазрат Навоий ҳақида Ойбек сўзлади. Асосий нотиқдан сўнг биринчи бўлиб Чўлпон сўзлади. Сўзининг охирида Навоийнинг бир шеърини ўқиди. Чўлпоннинг сўзи тамом бўлгандан кейин Абдулла Қодирий, Ғафур Ғулом, Шайхзода, Миртемир, Абдулла Қаҳҳор ва бошқа кўп ёзувчи, шоирлар сўзга чиқишди.

1937 йил бошидан бошлаб Тошкент юридик институтидан ва бошқа завод-фабрикалардан аэроклубга курсантлар қабул қилиниб, машғулотни бошлаб юбордик. Курсантлар орасида қизлардан Болтабоева, Башорат Мирбобоева ва Оқила Отауллаева бор эди. Мени ўзбек гуруҳига етакчи қилиб тайинлашди. Апрель ойигача самолётнинг ички ва ташқи тузилиши тўғрисида назарий дарслар ўтказиб, апрель ойининг охирларида Тошкентнинг Сирғали аэродромига кўчиб бордик. Курсантларга учиш сирларини ўргата бошладик.

Дам олиш куни Ҳамидулланинг уйига келиб ювиниб-тараниб ошнамиз Зокирхон аканинг ҳовлисига дўстимизни зиёрат қилиш учун бордим. У киши Тошкентнинг Себзор даҳасидаги Ғишткўприк маҳалласида қайиноғалари ёзувчи Тамкиннинг уйида бола-чақалари билан турар эдилар. Зокирхон акам бизни ичкарига бошладилар. Шу куни Ғафур акам Тамкиннинг меҳмони эканлар. Тамкиннинг меҳмонхонасида Ғафур акамдан бошқа меҳмонлар ҳам бор экан. Хушчақчақ латифалар, аскиялар, рубоийлар авжига чиқди. Айниқса Ғафур акам мажлисга жон киргизиб, қизиқ-қизиқ форсий, туркий шеърлар айтиб, ҳам маъносини тушунтириб бердилар. Мен авваллари шеър машқ қилар эдим. Ғафур акамнинг бошқа ўртоқларининг шеър ва рубоийларини эшитиб илҳомланиб кетиб, бир шеъримнинг икки байтини ўқидим:

Кўкка қушлар учмасинлар биз каби учмас баланд,
Биз учармиз бу фазога Ойга ташлармиз каманд.

Ғафур акам ўринларидан туриб мени қучоқлаб, юзларимдан ўпиб таҳсинлар айтдилар. Ва шу байтимга жавобан икки байт ўқидилар:

Э, қуёш, қўрқ, забт этармиз биз совет лочинлари,
Муттасил кундуз учун бўлдик бу шод ўлкамга банд.

Ғафур Ғуломнинг ҳозиржавоблигига қойил қолдим.

Файзулло ХАЙРУЛЛАЕВ,
уруш ва меҳнат фахрийси.

Наврўз тараддуди

ХИЁБОНЛАР ЧИРОЙ ОЧАДИ

Бу йилги Наврўз байрамини шаҳримиздаги кўплаб майдон ва хиёбонлар ўзгача чирой билан кутиб олади. Ана шундай масканлардан бири Ўзбекистон миллий боғида кенг кўламда таъмирлаш-ободонлаштириш ишлари бошлаб юборилди. Шаҳримиздаги «Шаҳарйўлқурилиштаъмир», суғориш шохобчалари, шаҳар ободонлаштириш Бош бошқармаси, шаҳар электр тармоқлари каби кўплаб ташкилотлар олиб бораётган бунёдкорлик ишлари Наврўз шодиёналари арафасида ниҳоясига етказилади.

Асосий таъмир ишлари миллий боғнинг бош майдонида олиб борилади. «Тошбошрежа» илмий-текшириш институти мутахассислари ишлаб чиққан лойиҳага кўра, бу жойнинг манзараси янада бадиий ва эртаклардагидек такрорланмас гўзаллик касб этади. Марказий фаввора атрофида диаметри 50 метрлик саҳна мажмуи шундай қуриладики, у боғнинг гўзал меъморий тузилишига янада уйғунлашиб тушади. Бу ер театрлаштирилган оммавий томошалар учун энг қулай ва кўркам жой бўлиб қолади. Саҳна атрофига ўрнатиладиган 3200 томошабинга мўлжалланган ўриндиқлар «Ўзпўлатконструкция» трестида тайёрланмоқда. Халқлар дўстлиги саройи томонидан томошагоҳга кириладиган асосий дарвоза пештоқи афсонавий қасрлардагидек баланд арк билан зийнатланади. Бу жой бир йўла режиссёр учун бошқарув майдончаси вазифасини бажаради. Минбар кўринишидаги ўриндиқлар ортида 6 та 11 метрли, гумбазли миноралар қад ростлайди. Улар ҳам гўзал меъморий етуклик бахш этиш билан бирга, ўз навбатида товуш аппаратлари ва телевизион камераларни ўрнатиш учун жуда қулай жой бўлади.

«Наврўз саҳна мажмуи»ни қуриш ва таъмирлаш ишлари «Тошуйжойқурилишинвест» корпорациясига қарашли «Турон» фирмасининг зиммасига юкланган. Майдонга ўрнатилган 300дан ортиқ ёриткич ва фонуслар оқшом пайтлари ўзгача жозибадор сеҳр бағишлайди.

Айни вақтда «Шаҳарйўлқурилиштаъмир» трестига қарашли 4-қурилиш-таъмирлаш бошқармаси бунёдкорлари Фурқат кўчасидан Халқлар дўстлиги кўчасигача йўл очиб, уни 20 метрга кенгайтирмоқдалар. Чилонзор тумани ободонлаштириш бошқармасининг бўлинмалари боғ атрофидаги эски уйлар ва жамоат биноларини қисман бузиб, жой ҳозирламоқдалар. Шу ерда мавжланиб турувчи сунъий кўл ятатилади, унинг сувлари эса Ўзбекистон миллий боғидаги кўл билан туташтирилади.

Ушбу бунёдкорлик ишлари билан бир қаторда, Абулқосим мадрасаси атрофида экиш учун Украинадан алоҳида кўркам ўсувчи 2000 дона манзарали дарахт кўчатлари келтирилди. Қурилиш-таъмир ишлари ҳаммаси бўлиб 9 гектар майдонда қизғин бормоқда.

Бахтиёр ҲАЙДАРОВ.

Фасллар келинчаги деб азизланиб, интиқлик билан кутиладиган баҳор борлиқни зеболантириб қолмасдан, балки ўзининг шифобахш неъматлари билан ҳам киши жонига ором беради. Бундай пайтда одамда қандайдир бедармонлик, толиқиш, камқувватлик, кўз атрофи қоронғилашиши, бош айланиши, арзимаган елвизакдан шамоллаш содир бўлиши мумкин. Чунки бу пайтга келиб, киши аъзоларида ҳаётий фаолиятни таъминлайдиган биологик фаол моддаларнинг етишмаслиги рўй беради. Бунинг оқибатида ошқозон-ичак фаолиятининг мароми бузилади, тана аъзолари етарлича тоза қон билан таъминлана олмайди. Шу туфайли ҳам доно халқимиз бундай пайтларни «илик узилди» деб атайдилар. Ана шундай паллаларда табиат марҳамати бўлмиш егуликка арзийдиган неъматларидан ўз ўрнида фойдаланиш, шунингдек азал-азалдан ота-боболаримиздан мерос қолган шифобахш баҳорий таомлардан истеъмол этиш мақсадга мувофиқ келади. Қуйида биз ўлкамизда учрайдиган ҳамда маданий равишда етиштириладиган кўкатларнинг хосиятларидан шингиллар бериб ўтамиз.

Табиатнинг шифобахш неъматлари

КЎКЛАМ КЎКАТЛАРИ

◆ Исмалоқ бир йиллик кўкат ўсимлиги бўлиб, у тоғ ёнбағирларида, адирларда, ташландиқ жойларда, ўтлоқларда учрайди. Халқ табобати амалиётида исмалоқ баргларидан тайёрланадиган дамлама камқонлик, томоқ, ўпка ва асаб касалликларига даво ҳисобланади. Булардан ташқари исмалоқ кишини қорин дамланишидан ҳоли қилади, пешоб ҳайдовчи омил сифатида тавсия этилади.

◆ Мачин баҳорий кўкатлар орасида серхосиятлилиги билан ажралиб туради. Уни маҳаллий аҳоли баъзан ёввойи гултожихўроз, эшак шўра номи билан юритади. Одатда мачин айни баҳор дамларида, ҳали гуллашга кирмасдан аввал учидаги мурғак барглари териб олиниб, кўкатли масаллиқ сифатида фойдаланилади. Таниқли олимимиз С. Саҳобиддиновнинг берган маълумотларига қараганда, мачин барглари асосида тайёрланадиган қайнатма изтироблли бош оғириғига, шиш, турли ўсмаларга даво сифатида тавсия этилса, илдизи асосида тайёрланган қайнатма риштага қарши қўлланилади.

◆ Газандаўт — Ўзбекистоннинг деярли барча вилоятларидаги тоғли ҳудудларда, нам ва зах ерларда, ўтлар орасида, бутазорларда, ариқ, сой, жилға бўйларида учрайди. Уни маҳаллий аҳоли баъзида чаёнўт, қичитқи, чақонғич деб аташади. Халқ табобати амалиётида газандаўт баргларидан тайёрланадиган дамлама ва ўсимлик кукуни безгак, нафас қисиши, бурун ва оғиздан қон келиши, кўкрак оғриғи, бавосил азиятига малҳамлик қилиб, балғамни осон кўчишига ёрдам берувчи ҳамда пешоб ҳайдовчи восита сифатида тавсия этилади.

◆ Момоқаймоқ ўлкамиз бағрини безайдиган хосиятли гиёҳлардан бири бўлиб, уни йўл ёқалари, ариқ, жилға бўйлари, намли жойларда, боғларда, дала ва сайҳон ерларда, бегона ўт сифатида экинлар орасида учратиш мумкин. Уни маҳаллий аҳоли гулқоқи, қоқиўт, қоқи деб атайди. Момоқаймоқ овқатни ҳазм қилиш аъзоларининг фаолиятини уйғунлаштирувчи табиий манба сифатида, илдизи ва баргидан тайёрланган дамлама буйрак касалликларини даволашда, сурги дори ҳамда ўт ва пешоб ҳайдовчи омил сифатида ишлатилади. Унинг баргидан олинган шира камқонлик, дармонсизлик ва кўкрак қафаси касалликларини даволашда ёрдам кўрсатади.

◆ Ялпиз баҳор эркатойи сифатида жуда қадрланадиган гиёҳлардандир. У табиий ҳолда сернам ўтлоқларда, сув ёқаларида учрайди, уни маданий равишда ўстириш ҳам мумкин. Халқ табобати амалиётида ялпизнинг ер устки қисмидан тайёрланган қайнатмаси тиш оғриғи, оғиз қақраши, милк яллиғланишини даволашда тавсия қилинади. Унинг қайнатмасига қанд қўшиб тайёрланган қиём қуёнчиққа, ўсимлик шираси эса шақиқа ва сариқ касалига фойдали ҳисобланади. Ялпиз кўкракни юмшатиб, балғам кўчирувчи ҳамда нафас йўллари касалликларининг олдини олувчи восита сифатида ҳам фойдали. Баҳорнинг хосиятли кўкатлари қаторида ялпизли таомлар сўзсиз «қақраб» турган аъзолар учун нафли озуқа бўлибгина қолмай, балки организмни бир қатор юқумли касалликларга қарши бардошлилигини оширувчи табиий маҳсулотлар ҳисобланади.

Маннон НАБИЕВ,
доришунос.

Азалий удумларимиз

БОЙЧЕЧАГИМ БОЙЛАНДИ

Баҳор фаслини оқ сариқ тусда товланувчи, хушбўй бойчечак гулисиз тасаввур этиб бўлмайди. Халқимизда бу гул билан боғлиқ бўлган бир қатор турли маросимлар бор.

Эрта баҳорда очиладиган бойчечакни кўришлари билан маросим бошланган. Бойчечак маросимининг қачон пайдо бўлганлиги ҳақида бир нарса дейиш қийин. Манбаларда айтилишича, асримизнинг 20-йилларидаёқ Тошкентда бутун борлиғича болаларга ўтиб улгурган. Болалар уни биринчи бўлиб кўрганлари учун беҳад қувонганлар ва теришга киришиб, хушхабар воситасига айлантиришга шошилганлар. Ундан гулдасталар ясаганлар, тол хивичларига шодалаб, бошларига гулчамбар қилиб кийганлар. Сўнгра 8-9 кишилашиб, ичларида бир яккахон бошчилигида, асосан тўртликлар ижро этиб, қолганлари нақоратни хор бўлиб куйлаганлар. Улар ҳовлима-ҳовли «Бойчечак» қўшиғини айтиб гул улашганлар.

Яккахон:

Бойчечагим бойланди.
Қозон тўла айронди.
Айронингдан бермасанг,
Қозонларинг вайронди.

Хор:

Қаттиқ ердан қазлаб чиққан бойчечак,
Юмшоқ ердан юмалаб чиққан бойчечак.

Қўшиқ тугагач, уй эгалари бойчечакчиларга совға-саломлар топширишган. Ниҳоят болалар шу зайлда йиққан совға-саломларини ўзаро тақсимлаб олганлар ёхуд улардан махсус зиёфат дастурхони тузиб, ўз-ўзларини меҳмон қилганлар. Баъзан бойчечакчиларга совға бермай, қулоқ чўзиб ҳайдаб юбориш воқеалари ҳам бўлиб турган. Бундай чоғларда болалар ўша оҳангда

-- Оғритманг-о, оғритманг,
Болаларни жавратманг.

деб жавоб қайтаришган.

Бойчечак шунчаки эрта баҳор гулигина эмас, унда рамзий мурғаккина болалик образи мужассам топган. Халқ болани эрта баҳорнинг илк гули тимсолида кўрган. Бола шу гулдай нозик, ёқимли, навниҳол ва чиндан ҳам инсоният баҳорининг ғунчаси тарзида эъзозланган. Бу қўшиқдаги «Бойчечакни тутдилар, тут ёғочга осдилар» сатрларидаги рамзий ишораларда бўртиб кўриниб турибди. Шарқда тут дарахти муқаддас дарахтлардан ҳисобланган. Ўзбекларда маълум эътиқодларга кўра дарахтнинг «эгаси бор» ҳисобланади, эҳтиёт қилинади. Унинг танасидан қизлар сочини тараш учун тароқ, бола белайдиган бешик қилинади.

Бойчечак гули билан боғлиқ бўлган маросимларнинг тури кўп бўлиб, асосан Бухоро, Жиззах, Қашқадарё вилоятларида шу кунларгача сақланиб қолган.

Маматқул ЖЎРАЕВ,
филология фанлари номзоди.

ОҚШОМХОНЛАР ДИҚҚАТИГА!

«Тошкент оқшоми»нинг навбатдаги сони 6 мартда чиқади

Бош муҳаррир Эркин ЭРНАЗАРОВ.

Муассис: Тошкент шаҳар ҳокимлиги

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида рўйхатга олинган. Рўйхат сони ~ 10.

Манзилимиз: 700000, Тошкент шаҳри, ГСП, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Телефонлар: хатлар ~ 33-29-70; эълон ва тижорат хабарларини жойлаштириш масалалари бўйича~ 56-54-68, 32-56-66.

Эълонлар ва тижорат хабарлари аниқ ва тўғрилиги учун жавобгарлик уларни берган ташкилот ва шахслар зиммасидадир.

Нашрни етказиб бериш масалалари бўйича турар жойлардаги почта бўлимларига ёки "Тошкент почтаси" шаҳар почта корхонасининг фойдаланиш бўлимига ~ 33-74-05 телефонига мурожаат қилишингиз мумкин.

Ҳажми ~ 2 босма табоқ. Офсет усулда чоп этилади. Қоғоз бичими - А-2. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Нашр кўрсаткичи - 64690.

"Шарқ" нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: "Буюк Турон" кўчаси, 41-уй.

Душанба, чоршанба ва жума кунлари чиқади. Буюртма--Г--0164 •Босмага бериш вақти 11.30. 1 2 3 4 5 6.